

eul_wid: okg-as

Πλούταρχος ὁ Χαιρωνεύς · Plutarch of Chaeronea

Whether Land or Water Animals Are Wiser

Πότερα τῶν ζώων φρονιμώτερα τὰ χερσαῖα ἢ τὰ ἔνυδρα

Period: Ῥωμαϊκή [Roman](#)
Dialect: Ἀττικίζουσα [Atticizing](#)
Domain: Φιλοσοφία [Philosophy](#)
Format: Διάλογος [Dialogue](#)
Affiliation: [Platonist](#)

959 A ΠΟΤΕΡΑ ΤΩΝ ΖΩΙΩΝ ΦΡΟΝΙΜΩΤΕΡΑ, ΤΑ ΧΕΡΣΑΙΑ Η ΤΑ ΕΝΥΔΡΑ

959 C ΑΥ Τὸν Τυρταῖον ὁ Λεωνίδας ἐρωτηθεὶς ποῖόν τινα νομίζει ποιητὴν, ‘ἀγαθόν’ ἔφη ‘νέων ψυχὰς κακκονῆν’, ὡς τοῖς νέοις διὰ τῶν ἐπῶν ὁρμὴν ἐμποιοῦντα μετὰ θυμοῦ καὶ φιλοτιμίας, ἐν ταῖς μάχαις ἀφειδοῦσιν αὐτῶν. δέδια δὴ, ὦ φίλοι, μὴ καὶ τὸ τῆς κυνηγεσίας ἐγκώμιον ἐχθὲς ἀνεγνωσμένον ἐπάρη τοῦ μετρίου πέρα τοὺς φιλοθήρους ἡμῖν νεανίσκους, ὥστε τᾶλλα πάρεργα καὶ τὸ μηδὲν ἡγεῖσθαι, πρὸς τοῦτο παντάπασι ῥυέντας ὅπου δοκῶ μοι καὶ αὐτὸς ἐκ νέας αὐθις ἀρχῆς παρ’ ἡλικίαν ἐμπαθέστερος γεγονέναι καὶ ποθεῖν, ὥσπερ ἡ Εὐριπίδου Φαίδρα (Hipp. 218 sq.), ‘κυσὶ θωῦξαι βαλιαῖς ἐλάφοις ἐγχιρμιπτόμενος· οὕτως ἔθιγέ μου πυκνὰ καὶ πιθανὰ τῶν ἐπιχειρημάτων ἐπάγων ὁ λόγος.

959 D Σ Ἀληθὴ λέγεις, ὦ Αὐτόβουλε· καὶ γὰρ ἐκεῖνος ἔδοξέ μοι τὸ ῥητορικὸν ἐγεῖραι διὰ χρόνου, χαριζόμενος καὶ συναρίζων τοῖς μεираκίοις· μάλιστα δ’ ἦσθην τοὺς μονομάχους αὐτοῦ παραθέντος, ὡς οὐχ ἥκιστα τὴν θηρευτικὴν ἄξιον ἐπαινεῖν, ὅτι τοῦ πεφυκότος ἐν ἡμῖν ἢ μεμαθηκότος χαίρειν μάχαις ἀνδρῶν πρὸς ἀλλήλους διὰ σιδήρου τὸ πολὺ δεῦρο τρέψασα καθαρὰν παρέχει θέαν, ἅμα τέχνης καὶ τόλμης νοῦν ἐχούσης πρὸς ἀνόητον ἰσχὺν καὶ βίαν ἀντιταττομένης καὶ ἐπαινούσης τὸ Εὐριπίδειον (fr. 27) ‘ἢ βραχὺ τοι σθένος ἀνέρος. ἀλλὰ ποικιλίᾳ πρᾶπιδων δεινὰ μὲν πόντου χθονίων τ’ ὀρέων δάμναται παιδεύματα.’

960 B ΑΥ Καὶ μὴν ἐκεῖθεν, ὦ φίλε Σώκλαρε, φασὶν ἡκεῖν ἐπ’ ἀνθρώπους τὴν ἀπάθειαν καὶ τὴν ἀγριότητα γευσάμενην φόνου καὶ προεθισθεῖσαν ἐν ταῖς ἄγραις καὶ τοῖς κυνηγεσίοις αἶμα καὶ τραύματα ζώων μὴ δυσχεραίνειν ἀλλὰ χαίρειν σφαττομένοις καὶ ἀποθνήσκουσιν. εἴθ’ ὥσπερ ἐν Ἀθήναις πρῶτός τις ὑπὸ τῶν τριάκοντα συκοφάντης ἀποθανὼν ἐπιτήδειος ἐλέχθη, καὶ δεύτερος ὁμοίως καὶ τρίτος, ἐκ τούτου δὲ κατὰ μικρὸν ἤδη προϊόντες ἥπτοντο τῶν ἐπεικῶν καὶ τέλος οὐδὲ τῶν ἀρίστων ἀπέσχοντο πολιτῶν, οὕτως ὁ πρῶτος ἄρκτον ἀνελὼν ἢ λύκον εὐδοκίμησε, καὶ βοῦς τις ἢ σὺς αἰτίαν ἔσχε προκειμένων ἱερῶν γευσάμενος [ἐπιτήδειος ἀποθανεῖν]· ἔλαφοι δὲ τούντεῦθεν ἤδη καὶ λαγωοὶ καὶ δορκάδες ἐσθιόμενοι προβάτων καὶ κυνῶν ἐνιαχοῦ καὶ ἵππων κρέα προξένησαν· τιθασὸν δὲ χῆνα καὶ περιστερὰν, ‘ἐφέστιον οἰκέτιν’ τὸ Σοφοκλέους (fr. 782), οὐχ ὡς γαλαῖ καὶ αἰλουροὶ τροφῆς ἔνεκα διὰ λιμόν, ἀλλ’ ἐφ’ ἡδονῇ καὶ ὄψῳ διασπῶντες καὶ κατακόπτοντες ὅσον <ἐν> ἐστὶ τῇ φύσει φονικὸν καὶ θηριώδες ἔρρωσαν καὶ πρὸς οἶκτον ἀκαμπὲς ἀπειργάσαντο, τοῦ δ’ ἡμέρου τὸ πλεῖστον

ἀπήμβλυναν· ὥσπερ αὖ πάλιν οἱ Πυθαγορικοὶ τὴν πρὸς τὰ θηρία πραότητα μελέτην ἐποιήσαντο πρὸς τὸ φιλάνθρωπον καὶ φιλοίκτηριμον· ἡ γὰρ συνήθεια δεινὴ τοῖς κατὰ μικρὸν ἐνοικειουμένοις πάθεσι πόρρω προαγαγεῖν τὸν ἄνθρωπον. ἀλλ' οὐκ οἶδ' ὅπως ἐν λόγοις γεγονότες λελήθαμεν οὔτε τῶν χθὲς ἡμῖν γεγονότων οὔτε τῶν τάχα δὴ γενησομένων σήμερον ἀπηρτημένοις. <ἀποφηνάμενοι> γὰρ ἔχθες, ὡς οἶσθα, μετέχειν ἀμωσγέπως πάντα τὰ ζῶα διανοίας καὶ λογισμοῦ παρέσχομεν οὐκ ἄμουςον οὐδ' ἄχαριν τοῖς θηρατικοῖς νεανίσκοις περὶ συνέσεως θηρίων ἐνάλων τε καὶ πεζῶν ἄμιλλαν, ἦν σήμερον, ὡς ἔοικε, βραβεύσομεν, ἂν γε δὴ ταῖς προκλήσεσιν οἱ περὶ Ἀριστότιμον καὶ Φαίδιμον ἐμμείνωσιν· ἐκείνων γὰρ ὁ μὲν τῆς γῆς ὡς διαφέροντα τῷ φρονεῖν ζῶα γεννώσης ἐπεδίδου τοῖς ἐταίροις συνήγορον ἑαυτόν, ὁ δὲ τῆς θαλάττης.

960 C Σ' Ἐμμένουσιν, ὦ Αὐτόβουλε, καὶ ὅσον οὕτω πάρεισι· συντασσομένους γὰρ αὐτοὺς ἔωθεν ἑώρων. ἀλλ' εἰ βούλει, πρὸ τοῦ ἀγῶνος ὅσα τοῖς ἔχθες λόγοις προσήκοντα λεχθῆναι καιρὸν οὐκ ἔσχεν ἢ σὺν οἴνῳ καὶ παρὰ πότον οὐ μετὰ σπουδῆς ἐλέχθη πρὸς αὐτοὺς ἀναλάβωμεν. ἐδόκει γὰρ τι πραγματικῶς οἶον ἀντηχεῖν ἐκ τῆς Στοᾶς, ὡς τῷ θνητῷ τὸ ἀθάνατον ἀντίκειται καὶ τῷ φθαρτῷ τὸ ἀφθαρτον καὶ σώματί γε τὸ ἀσώματον, οὕτως ὑπάρχοντι τῷ λογικῷ χρῆναι τὸ ἄλογον ἀντικεῖσθαι καὶ ἀνθυπάρχειν καὶ μὴ μόνην ἐν τοσαῖσδε συζυγίαις ἀτελῇ τήνδε λείπεσθαι καὶ πεπηρωμένην.

961 F ΑΥ Τίς δ', ὦ φίλε Σώκλαρε, τοῦτ' ἠξίωσεν, ὄντος ἐν τοῖς πράγμασι τοῦ λογικοῦ, μὴ εἶναι τὸ ἄλογον; πολὺ γὰρ ἐστὶ καὶ ἀφθονον ἐν πᾶσι τοῖς ψυχῆς ἀμοιροῦσι καὶ οὐδὲν ἑτέρας δεόμεθα πρὸς τὸ λογικὸν ἀντιθέσεως, ἀλλὰ πᾶν εὐθύς τὸ ἄψυχον ὡς ἄλογον καὶ ἀνόητον ἀντίκειται τῷ μετὰ ψυχῆς λόγον ἔχοντι καὶ διάνοιαν. εἰ δέ τις ἀξιοῖ μὴ κολοβὸν εἶναι τὴν φύσιν ἀλλὰ τὴν ἔμψυχον φύσιν ἔχειν τὸ μὲν λογικὸν τὸ δ' ἄλογον, ἕτερος ἀξιώσει τὴν ἔμψυχον φύσιν ἔχειν τὸ μὲν φανταστικὸν τὸ δ' ἀφαντασίωτον, καὶ τὸ μὲν αἰσθητικὸν τὸ δ' ἀναίσθητον· ἵνα δὴ τὰς ἀντιζύγους ταύτας καὶ ἀντιθέτους ἔξεις καὶ στερήσεις περὶ ταῦτόν ἢ φύσις ἔχη γένος οἶον ἰσορροπούσας. εἰ δ' ἄτοπος ὁ ζητῶν τοῦ ἐμψύχου τὸ μὲν αἰσθητικὸν τὸ δ' ἀναίσθητον εἶναι, καὶ τὸ μὲν φαντασιούμενον τὸ δ' ἀφαντασίωτον, ὅτι πᾶν τὸ ἔμψυχον αἰσθητικὸν εὐθύς εἶναι καὶ φανταστικὸν πέφυκεν, οὐδ' οὗτος ἐπικριτικῶς ἀπαιτήσῃ τὸ μὲν λογικὸν εἶναι τοῦ ἐμψύχου τὸ δ' ἄλογον, πρὸς ἀνθρώπους διαλεγόμενος μηδὲ ἐν οἰομένους αἰσθήσεως μετέχειν ὁ μὴ καὶ συνέσεως, μηδ' εἶναι ζῶον ὃ μὴ δόξα τις καὶ λογισμὸς ὥσπερ αἴσθησις καὶ ὁρμὴ κατὰ φύσιν πάρεστιν. ἡ γὰρ φύσις, ἦν ἕνεκά του καὶ πρὸς τι πάντα ποιεῖν ὁρθῶς λέγουσιν, οὐκ ἐπὶ ψιλῷ τῷ πάσχοντι αἰσθάνεσθαι τὸ ζῶον αἰσθητικὸν ἐποίησεν· ἀλλ' ὄντων μὲν οἰκείων πρὸς αὐτὸ πολλῶν ὄντων δ' ἄλλοτρίων, οὐδ' ἀκαρὲς ἦν περιεῖναι μὴ μαθόντι τὰ μὲν φυλάττεσθαι τοῖς δὲ συμφέρεσθαι. τὴν μὲν οὖν γνῶσιν ἀμφοῖν ὁμοίως ἢ αἴσθησις ἐκάστω παρέχει· τὰς δ' ἐπομένας τῇ αἰσθήσει τῶν μὲν ὠφελίμων λήψεις καὶ διώξεις, διακρούσεις δὲ καὶ φυγὰς τῶν ὀλεθρίων καὶ λυπηρῶν οὐδεμία μηχανὴ <παρεῖναι> τοῖς μὴ λογίζεσθαι τι καὶ κρίνειν καὶ μνημονεύειν καὶ προσέχειν πεφυκόσιν· ἀλλ' ὧν ἂν ἀφέλης παντάπασι προσδοκίαν μνήμην πρόθεσιν παρασκευὴν τὸ ἐλπίζειν τὸ δεδοικέναι τὸ ἐπιθυμεῖν τὸ ἀσχάλλειν, οὗτ' ὁμμάτων ὄφελος οὐδὲν αὐτοῖς παρόντων οὗτ' ὥτων· αἰσθήσεώς τε πάσης καὶ φαντασίας τὸ χρώμενον οὐκ ἐχούσης ἀπηλλάχθαι βέλτιον ἢ πονεῖν καὶ λυπεῖσθαι καὶ ἀλγεῖν, ὃ διακρούσεται ταῦτα μὴ παρόντος. καίτοι Στράτωνός γε τοῦ φυσικοῦ λόγος ἐστὶν ἀποδεικνύων ὡς οὐδ' αἰσθάνεσθαι τὸ παράπαν ἄνευ τοῦ νοεῖν ὑπάρχει· καὶ γὰρ γράμματα πολλάκις ἐπιπορευομένους τῇ ὄψει καὶ λόγοι προσπίπτοντες τῇ ἀκοῇ διαλανθάνουσιν ἡμᾶς καὶ διαφεύγουσι πρὸς ἑτέροις τὸν νοῦν ἔχοντας· εἴτ' αὐθις ἐπανῆλθε καὶ μεταθεῖ καὶ διώκει τῶν προἰεμένων ἕκαστον ἀναλεγόμενος· ἢ καὶ λέλεκται (Epich. fr. 249) 'νοῦς ὁρῇ καὶ νοῦς ἀκούει, τᾶλλα κωφὰ καὶ τυφλά', ὡς τοῦ περὶ τὰ ὄμματα καὶ ὤτα πάθους, ἂν μὴ παρῇ τὸ φρονοῦν, αἴσθησιν οὐ ποιοῦντος. διὸ καὶ Κλεομένης ὁ

βασιλεύς, παρὰ πότον εὐδοκιμοῦντος ἀκροάματος, ἐρωτηθεὶς εἰ μὴ φαίνεται σπουδαῖον, ἐκέλευσεν ἐκείνους σκοπεῖν, αὐτὸς γὰρ ἐν Πελοποννήσῳ τὸν νοῦν ἔχειν. ὅθεν ἀνάγκη πᾶσιν, οἷς ἂν τὸ αἰσθάνεσθαι, καὶ τὸ νοεῖν ὑπάρχειν, εἰ τῷ νοεῖν αἰσθάνεσθαι πεφύκαμεν. ἔστω δὲ μὴ δεῖσθαι τοῦ νοῦ τὴν αἴσθησιν πρὸς τὸ αὐτῆς ἔργον· ἀλλ' ὅταν γε τῷ ζῳῷ πρὸς τὸ οἰκεῖον καὶ τὸ ἀλλότριον ἢ αἴσθησις ἐνεργασαμένη διαφορὰν ἀπέλθῃ, τί τὸ μνημονεῦόν ἐστιν ἤδη καὶ δεδιὸς τὰ λυποῦντα καὶ ποθοῦν τὰ ὠφέλιμα καί, μὴ παρόντων, ὅπως παρέσται μηχανώμενον ἐν αὐτοῖς καὶ παρασκευαζόμενον ὀρμητήρια καὶ καταφυγὰς καὶ θήρατρα πάλιν αὖ τοῖς ἀλωσομένοις καὶ ἀποδράσεις τῶν ἐπιτιθεμένων; καὶ ταυτί γε κἀκεῖνοι λέγοντες ἀποκναίουσιν, ἐν ταῖς εἰσαγωγαῖς ἐκάστοτε τὴν 'πρόθεσιν' ὀριζόμενοι 'σημεῖωσιν ἐπιτελειώσεως', τὴν δ' 'ἐπιβολὴν' 'ὀρμὴν πρὸ ὀρμῆς', 'παρασκευὴν' δὲ 'πρᾶξιν πρὸ πράξεως', 'μνήμην' δὲ 'κατάληψιν ἀξιώματος παρεληλυθότος, οὗ τὸ παρὸν ἐξ αἰσθήσεως κατελήφθη'. τούτων γὰρ οὐδὲν ὅ τι μὴ λογικόν ἐστι, καὶ πάντα τοῖς ζώοις ὑπάρχει πᾶσιν· ὥσπερ ἀμέλει καὶ τὰ περὶ τὰς νοήσεις, ἃς ἐναποκειμένας μὲν 'ἐννοίας' καλοῦσι κινουμένας δὲ 'διανοήσεις'. τὰ δὲ πάθη σύμπαντα κοινῶς 'κρίσεις φαύλας καὶ δόξας' ὁμολογοῦντες εἶναι, θαυμαστὸν ὅτι δὴ παρορῶσιν ἐν τοῖς θηρίοις ἔργα καὶ κινήματα πολλὰ μὲν θυμῶν πολλὰ δὲ φόβων καὶ ναὶ μὰ Δία φθόνων καὶ ζηλοτυπιῶν· αὐτοὶ δὲ καὶ κύνας ἀμαρτάνοντας καὶ ἵππους κολάζουσιν, οὐ διὰ κενῆς ἀλλ' ἐπὶ σωφρονισμῷ, λύπην δι' ἀλγηδόνης ἐμποιοῦντες αὐτοῖς, ἣν μετάνοιαν ὀνομάζομεν. ἡδονῆς δὲ τῷ μὲν δι' ὧτων ὄνομα κήλησίς ἐστι τῷ δὲ δι' ὀμμάτων γοητεία· χρῶνται δ' ἑκατέροις ἐπὶ τὰ θηρία. κηλοῦνται μὲν <γὰρ> ἔλαφοι καὶ ἵπποι σύριγξι καὶ αὐλοῖς, καὶ τοὺς παγούρους ἐκ τῶν χηραμῶν ἀνακαλοῦνται βιαζόμενοι ταῖς φώτιγξι, καὶ τὴν θρίσσαν ἄδόντων καὶ κροτούντων ἀναδύεσθαι καὶ προϊέναι λέγουσιν. ὁ δ' ὧτος αὖ πάλιν ἀλίσκεται γοητευόμενος, ὀρχουμένων ἐν ὧσιν μεθ' ἡδονῆς ἅμα ῥυθμῷ γλιχόμενος τοὺς ὦμους συνδιαφέρειν. οἱ δὲ περὶ τούτων ἀβελτέρως λέγοντες μήθ' ἡδεσθαι μήτε θυμοῦσθαι μήτε φοβεῖσθαι μήτε παρασκευάζεσθαι μήτε μνημονεύειν, ἀλλ' 'ὥσανεὶ μνημονεύειν' τὴν μέλιτταν καὶ 'ὥσανεὶ παρασκευάζεσθαι' τὴν χελιδόνα καὶ 'ὥσανεὶ θυμοῦσθαι' τὸν λέοντα καὶ 'ὥσανεὶ φοβεῖσθαι' τὴν ἔλαφον, οὐκ οἶδα τί χρήσονται τοῖς λέγουσι μηδὲ βλέπειν μηδ' ἀκούειν ἀλλ' 'ὥσανεὶ βλέπειν' αὐτὰ καὶ 'ὥσανεὶ ἀκούειν', μηδὲ φωνεῖν ἀλλ' 'ὥσανεὶ φωνεῖν', μηδ' ὅλως ζῆν ἀλλ' 'ὥσανεὶ ζῆν'. ταῦτα γὰρ ἐκείνων οὐ μᾶλλον ἐστι λεγόμενα παρὰ τὴν ἐνάργειαν, ὥς ἐγὼ πείθομαι.

962 A Σ Κἀμὲ τοίνυν, ὦ Αὐτόβουλε, ταῦτά γε τίθει πειθόμενον· τῷ δὲ τοῖς ἀνθρωπίνους ἦθεσι καὶ βίοις καὶ πράξεσι καὶ διαίταις τὰ τῶν ζώων παρατιθέναι ἄλλην τε πολλὴν ἐννορῶν φλαυρότητα καὶ τῆς ἀρετῆς, πρὸς ἣν ὁ λόγος γέγονε, μηδὲν ἐμφανῆ στοχασμὸν αὐτῶν μηδὲ προκοπὴν μηδ' ὀρεξίν, ἀπορῶ πῶς ἢ φύσις ἔδωκε τὴν ἀρχὴν αὐτοῖς, ἐπὶ τὸ τέλος ἐξικέσθαι μὴ δυναμένοις.

963 A ΑΥ Ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐδ' αὐτοῖς ἐκείνοις, ὦ Σώκλαρε, τοῖς ἀνδράσιν ἄτοπον εἶναι δοκεῖ· τὴν γοῦν πρὸς τὰ ἔγγονα φιλοστοργίαν ἀρχὴν μὲν ἡμῖν κοινωνίας καὶ δικαιοσύνης τιθέμενοι, πολλὴν δὲ τοῖς ζώοις καὶ ἰσχυρὰν ὀρώντες παροῦσαν, οὗ φασιν αὐτοῖς οὐδ' ἀξιοῦσι μετεῖναι δικαιοσύνης· ἡμιόνους δὲ τῶν γεννητικῶν μορίων οὐδὲν ἐνδεῖ, καὶ γὰρ αἰδοῖα καὶ μήτρας καὶ τὸ χρῆσθαι μεθ' ἡδονῆς τούτοις ἔχουσαι πρὸς τὸ τέλος οὐκ ἐξικνοῦνται τῆς γενέσεως. σκόπει δ' ἄλλως, μὴ καὶ καταγέλαστόν ἐστι τοὺς Σωκράτεις καὶ τοὺς Πλάτωνα οὐδὲν ἐλαφροτέρῳ κακίᾳ τοῦ τυχόντος ἀνδραπόδου συνεῖναι φάσκοντας, ἀλλ' ὁμοίως ἄφρονας εἶναι καὶ ἀκολάστους καὶ ἀδίκους, εἴτα τῶν θηρίων αἰτιᾶσθαι τὸ μὴ καθαρὸν μηδ' ἀπηκριβωμένον πρὸς ἀρετὴν ὥς στέρησιν οὐχὶ φαυλότητα λόγου καὶ ἀσθένειαν, καὶ ταῦτα τὴν κακίαν ὁμολογοῦντας εἶναι λογικὴν, ἥς πᾶν θηρίον ἀναπέπλησται· καὶ γὰρ δειλίαν πολλοῖς καὶ ἀκολασίαν ἀδικίαν τε καὶ κακοῦθιαν ὀρῶμεν <ἐν> ὑπάρχουσιν. ὁ δ' ἀξίων τὸ μὴ πεφυκὸς ὀρθότητα λόγου δέχεσθαι <μηδὲ λόγον δέχεσθαι> πρῶτον μὲν οὐδὲν διαφέρει τοῦ μήτε πίθηκον αἰσχύους φύσει μετέχειν μήτε χελώνην βραδυτῆτος ἀξιοῦντος, ὅτι μηδὲ κάλλους ἐπιδεκτικὰ μηδὲ τάχους

ἐστίν· ἔπειτα τὴν διαφορὰν ἐμποδῶν οὐσαν οὐ συννοῶ· λόγος μὲν γὰρ ἐγγίγνεται φύσει, σπουδαῖος δὲ λόγος καὶ τέλειος ἐξ ἐπιμελείας καὶ διδασκαλίας· διὸ τοῦ λογικοῦ πᾶσι τοῖς ἐμψύχοις μέτεστιν, ἣν δὲ ζητοῦσιν ὀρθότητα καὶ σοφίαν οὐδ' ἄνθρωπον εἰπεῖν κεκτημένον ἔχουσιν. ὥς γὰρ ὄψεώς ἐστι πρὸς ὄψιν διαφορὰ καὶ πτήσεως πρὸς πτήσιν (οὐ γὰρ ὁμοίως ἰέρακες βλέπουσι καὶ τέττιγες οὐδ' ἄετοι πέτονται καὶ πέρδικες), οὕτως οὐδὲ παντὶ λογικῷ μέτεστιν ὡσαύτως τῆς εὐρομένης τὸ ἄκρον εὐστροφίας καὶ ὀξύτητος· ἐπεὶ δείγματα γε πολλὰ κοινωνίας καὶ ἀνδρείας καὶ τοῦ πανούργου περὶ τοὺς πορισμοὺς καὶ τὰς οἰκονομίας ὥσπερ αὖ καὶ τῶν ἐναντίων, ἀδικίας δειλίας ἀβελτερίας, ἔνεστιν αὐτοῖς. καὶ μαρτυρεῖ τὸ νυνὶ πεποιηκὸς ἐν τοῖς νεανίσκοις τὴν ἁμιλλαν· ὥς γὰρ οὐσης τινὸς διαφορᾶς, οἱ μὲν τὰ χερσαῖά φασιν οἱ δὲ τὰ θαλάσσια μᾶλλον προῆχθαι φύσει πρὸς ἀρετήν· ὃ δὴ καὶ δῆλόν ἐστι, παραβαλλομένων πελαργοῖς ἵππων ποταμίων (οἱ μὲν γὰρ τρέφουσι τοὺς πατέρας οἱ δ' ἀποκτιννύουσιν ἵνα τὰς μητέρας ὀχεύωσι) καὶ περιστρεφάμεναι περδίκων· οἱ μὲν γὰρ ἀφανίζουσι τὰ ψᾶ καὶ διαφθείρουσι, τῆς θηλείας, ὅταν ἐπωάξῃ, μὴ προσδεχομένης τὴν ὀχείαν, οἱ δὲ καὶ διαδέχονται τὴν ἐπιμέλειαν, ἐν μέρει θάλποντες τὰ ψᾶ, καὶ ψωμίζουσι πρότεροι τὰ νεόττια, καὶ τὴν θήλειαν, ἂν πλείονα χρόνον ἀποπλανηθῇ, κόπτων ὁ ἄρρην εἰσελαύνει πρὸς τὰ ψᾶ καὶ τοὺς νεοττοὺς. ὄνοις δὲ καὶ προβάτοις Ἀντίπατρος (fr. 47) ἐγκαλῶν ὀλιγωρίαν καθαριότητος οὐκ οἶδ' ὅπως παρῆδε τὰς λύγγας καὶ τὰς χελιδόνας, ὧν αἱ μὲν ἐκτοπίζουσι παντάπασιν κρύπτουσαι καὶ ἀφανίζουσαι τὸ λυγγούριον, αἱ δὲ χελιδόνες ἔξω στρεφομένους διδάσκουσι τοὺς νεοττοὺς ἀφιέναι τὸ περιττώμα. καίτοι διὰ τί δένδρου δένδρον οὐ λέγομεν ἀμαθέστερον ὥς κυνὸς πρόβατον, οὐδὲ λαχάνου λάχανον ἀνανδρότερον ὥς ἔλαφον λέοντος; ἢ καθάπερ ἐν τοῖς ἀκινήτοις ἕτερον ἐτέρου βραδύτερον οὐκ ἔστιν οὐδὲ μικροφωνότερον ἐν τοῖς ἀναύδοις, οὕτως οὐδὲ δειλότερον οὐδὲ νωθρότερον οὐδ' ἀκρατέστερον, οἷς μὴ φύσει πάρεστιν ἢ τοῦ φρονεῖν δύναμις, ἄλλοις δ' ἄλλως κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον παροῦσα τὰς ὀρωμένας διαφορὰς πεποίηκεν;

963 A Σ Ἀλλὰ θαυμαστὸν ὅσον ἄνθρωπος εὐμαθείᾳ καὶ ἀγχινοίᾳ καὶ τοῖς περὶ δικαιοσύνην καὶ κοινωνίαν διαφέρει τῶν ζώων.

963 F ΑΥ Καὶ γὰρ ἐκείνων, ὧς ἐταῖρε, πολλὰ τοῦτο μὲν μεγέθει καὶ ποδωκείᾳ τοῦτο δ' ὄψεως ῥώμῃ καὶ ἀκοῆς ἀκριβεῖα πάντας ἀνθρώπους ἀπολέλοιπεν· ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο τυφλὸς οὐδ' ἀδύνατος οὐδ' ἄωτος ὁ ἄνθρωπος ἐστίν· ἀλλὰ καὶ <θέομεν εἰ καὶ βραδύτερον ἐλάφων, καὶ βλέπομεν εἰ καὶ> χεῖρον ἰεράκων, ἰσχύος τε καὶ μεγέθους ἢ φύσις ἡμᾶς οὐκ ἀπεστέρησεν, καίτοι τὸ μηδὲν ἐν τούτοις πρὸς ἐλέφαντα καὶ κάμηλον ὄντας. οὐκοῦν ὁμοίως μηδὲ τὰ θηρία λέγωμεν, εἰ νωθρότερον φρονεῖ καὶ κάκιον διανοεῖται, μὴ διανοεῖσθαι μηδὲ φρονεῖν ὅλως μηδὲ κεκτηῖσθαι λόγον, ἀσθενῆ δὲ κεκτηῖσθαι καὶ θολερὸν, ὥσπερ ὀφθαλμὸν ἀμβλυώττοντα καὶ τεταραγμένον. εἰ δὲ μὴ πολλὰ τοὺς νεανίσκους αὐτίκα δὴ μάλα προσεδόκων τὸν μὲν ἐκ γῆς τὸν δ' ἐκ θαλάττης ἐνταῦθα συνερανίσειν, φιλολόγους καὶ φιλογραμμάτους ὄντας, οὐκ ἂν ἀπεσχόμην σου μυρία μὲν εὐμαθείας μυρία δ' εὐφυΐας παραδείγματα θηρίων διηγούμενος, ὧν ἅμαις καὶ σκάφαις ἡμῖν ἐκ τῶν βασιλικῶν ἀρύσασθαι θεάτρων ἢ καλὴ Ῥώμη παρέσχηκε. ταῦτα μὲν οὖν ἐκείνοις νεαρὰ καὶ ἄθικτα πρὸς τὸν λόγον ἐγκαλλωπίσασθαι καταλείπωμεν· βούλομαι δὲ μικρόν τι μετὰ σοῦ σκέψασθαι καθ' ἡσυχίαν. οἶμαι γὰρ ἰδίαν τινὰ μέρους ἐκάστου καὶ δυνάμεως φαυλότητα καὶ πῆρσιν εἶναι καὶ νόσον, ὥσπερ ὀφθαλμοῦ τυφλότητα καὶ σκέλους χωλότητα καὶ ψελλότητα γλώσσης, ἄλλου δὲ μηδενός· οὐ γὰρ ἔστι τυφλότης μὴ πεφυκός· ὁρᾷ οὐδὲ χωλότης μὴ πεφυκός· βαδίζειν, ψελλόν τε τῶν ἀγλώσσω· ἢ τῶν ἀναύδων φύσει τραυλὸν οὐδὲν ἂν προσείποις· οὐκοῦν οὐδὲ παραπαῖον ἢ παραφρονοῦν ἢ μαινόμενον, ὧς μὴ τὸ φρονεῖν καὶ διανοεῖσθαι καὶ λογίζεσθαι κατὰ φύσιν ὑπῆρχεν· οὐ γὰρ ἔστιν ἐμπαθὲς γενέσθαι μὴ κεκτημένον δύναμιν, ἥς τὸ πάθος ἢ στέρησις ἢ πῆρσις ἢ τις ἄλλη κάκωσις ἦν. ἀλλὰ μὴν ἐντετύχηκάς γε λυττώσαις κυσίν, ἐγὼ δὲ καὶ ἵπποις· ἔνιοι δὲ φασι καὶ βοῦς μαινέσθαι καὶ

ἀλώπεκας· ἀρκεῖ δὲ τὸ τῶν κυνῶν, ὃ ἀναμφισβήτητόν ἐστι, καὶ μαρτυρεῖ λόγον ἔχειν καὶ διάνοιαν οὐ φαύλην τὸ ζῶον, ἥς ταραττομένης καὶ συγχεομένης ἢ λεγομένη λύττα καὶ μανία πάθος ἐστίν· οὕτε γὰρ ὄψιν ἀλλοιουμένην αὐτῶν οὗτ' ἀκοὴν ὀρώμεν. ἀλλ' ὥσπερ ἀνθρώπου μελαγχολῶντος ἢ παρακόπτοντος ὁ μὴ λέγων ἐξεστάναι καὶ διεφθορέναι τὸ φρονεῖν καὶ λογιζόμενον καὶ μνημονεῦον ἄτοπός ἐστι (καὶ γὰρ ἡ συνήθεια ταῦτά γε κατηγορεῖ τῶν παραφρονούντων μὴ εἶναι παρ' αὐτοῖς ἀλλ' ἐκπεπτωκέναι τῶν λογισμῶν), οὕτως ὁ τοὺς λυττῶντας κύνας ἄλλο τι πεπονθέναι νομίζων ἀλλ' οὐχὶ τοῦ φρονεῖν πεφυκότος καὶ λογίζεσθαι καὶ μνημονεύειν ἀναπεπλησμένου ταραχῆς καὶ παραπεπαικότος ἀγνοεῖν τὰ φίλτατα πρόσωπα καὶ φεύγειν τὰς συντρόφους διαίτας, ἢ παρορᾶν τὸ φαινόμενον ἔοικεν ἢ συνορῶν τὸ γινόμενον ἐξ αὐτοῦ φιλονεικεῖν πρὸς τὴν ἀλήθειαν.

964 C Σ' Ὁρθῶς μοι δοκεῖς ὑπονοεῖν· οἱ γὰρ ἀπὸ τῆς Στοᾶς καὶ τοῦ Περιπάτου μάλιστα πρὸς τοῦναντίον ἐντείνονται τῷ λόγῳ, τῆς δικαιοσύνης ἐτέραν γένεσιν οὐκ ἐχούσης, ἀλλὰ παντάπασιν ἀσυστάτου καὶ ἀνυπάρκτου γιγνομένης, εἰ πᾶσι τοῖς ζώοις λόγου μέτεστι· γίγνεται γὰρ ἢ τὸ ἀδικεῖν ἀναγκαῖον ἡμῖν ἀφειδοῦσιν αὐτῶν, ἢ μὴ χρωμένων αὐτοῖς τὸ ζῆν ἀδύνατον καὶ ἄπορον· καὶ τρόπον τινὰ θηρίων βίον βιωσόμεθα, τὰς ἀπὸ τῶν θηρίων προέμενοι χρεῖας. ἀφίημι γὰρ Νομάδων καὶ Τρωγλοδυτῶν ἀνεξευρέτους ἀριθμῶ μυριάδας, οἱ τροφὴν σάρκα ἄλλο δ' οὐδὲν ἴσασιν· ἀλλ' ἡμῖν τοῖς ἡμέρως καὶ φιλανθρώπως ζῆν δοκοῦσι ποῖον ἔργον ἀπολείπεται γῆς, ποῖον ἐν θαλάττῃ, τίς ἐν ὄρεσι τέχνη, τίς κόσμος διαίτης, ἂν ὡς προσήκει λογικοῖς καὶ ὁμοφύλοις πᾶσι τοῖς ζώοις οὗσιν ἀβλαβῶς καὶ μετ' εὐλαβείας προσφέρεσθαι μάθωμεν, ἔργον ἐστὶν εἰπεῖν. οὐδὲν οὖν φάρμακον οὐδ' ἵαμα τῆς ἢ τὸν βίον ἀναιρούσης ἢ τὴν δικαιοσύνην ἀπορίας [οὐδὲν] ἔχομεν, ἂν μὴ τὸν ἀρχαῖον ὅρον καὶ νόμον φυλάττωμεν, ᾧ καθ' Ἡσίοδον (OD 277 sqq.) ὁ τὰς φύσεις διελὼν καὶ θέμενος ἰδίᾳ τῶν γενῶν ἐκάτερον ἱχθυοῖς μὲν καὶ θηροῖς καὶ οἰωνοῖς πετεηνοῖς ἔσθαι ἀλλήλους, ἐπεὶ οὐ δίκη ἔστι μετ' αὐτοῖς, ἀνθρώποις δ' ἔδωκε δίκην· πρὸς ἀλλήλους. οἷς δ' οὐκ ἔστι τὸ δικαιοπραγεῖν πρὸς ἡμᾶς, οὐδ' ἡμῖν πρὸς ἐκεῖνα γίγνεται τὸ ἀδικεῖν· ὡς οἱ γε τοῦτον προέμενοι τὸν λόγον οὗτ' εὐρεῖαν ἄλλην οὔτε λιτὴν τῇ δικαιοσύνῃ παρεισελθεῖν ὁδὸν ἀπολελοιπάσι.

965 B ΑΥ Ταῦτα μὲν, ὦ φίλε, 'τὰπὸ καρδίας' τῶν ἀνδρῶν ἐξείρηκας· οὐ μὴν δοτέον, ὥσπερ δυστοκούσαις γυναιξί, περιάσασθαι τοῖς φιλοσόφοις ὠκυτόκιον, ἵνα ῥαδίως καὶ ἀταλαιπώρως τὸ δίκαιον ἡμῖν ἀποτεκώσιν. οὐδὲ γὰρ αὐτοῖς τῷ Ἐπικούρῳ (fr. 281) διδῶσιν ὑπὲρ τῶν μεγίστων σμικρὸν οὕτω πρᾶγμα καὶ φαῦλον, ἄτομον παρεγκλῖναι μίαν ἐπὶ τοῦλάχιστον, ὅπως ἄστρα καὶ ζῶα καὶ τύχη παρεισέλθῃ καὶ τὸ ἐφ' ἡμῖν μὴ ἀπόληται· δεικνύναι δὲ τὸ ἄδηλον ἢ λαμβάνειν τι τῶν προδήλων προσήκει καὶ <μή> τι περὶ τῶν ζῶων ὑποτίθεσθαι πρὸς τὴν δικαιοσύνην, εἰ μήθ' ὁμολογεῖται μήτ' ἄλλως ἀποδεικνύουσιν. ἔχει γὰρ ἐτέραν ὁδὸν ἐκεῖ τὸ δίκαιον οὐ σφαλερὰν καὶ παράκρημον οὕτω καὶ διὰ τῶν ἐναργῶν ἀνατρεπομένων ἄγουσαν, ἀλλ' ἦν, Πλάτωνος ὑφηγουμένου, δείκνυσιν οὐμὸς υἱός, ὦ Σώκλαρε, σὸς δ' ἐταῖρος, τοῖς μὴ φιλομαχεῖν ἔπεσθαι δὲ καὶ μανθάνειν βουλομένοις. ἐπεὶ τό γε μὴ παντάπασι καθαρεύειν ἀδικίας τὸν ἄνθρωπον οὕτω τὰ ζῶα μεταχειριζόμενον Ἐμπεδοκλῆς καὶ Ἡράκλειτος ὡς ἀληθὲς προσδέχονται, πολλάκις ὀδυρόμενοι καὶ λοιδοροῦντες τὴν φύσιν, ὡς ἀνάγκην καὶ πόλεμον οὔσαν, ἀμιγῆς δὲ μηδὲν μηδ' εἰλικρινὲς ἔχουσιν ἀλλὰ διὰ πολλῶν κἀδίκων παθῶν περαινομένην· ὅπου καὶ τὴν γένεσιν αὐτὴν ἐξ ἀδικίας συντυγχάνειν λέγουσι, τῷ θνητῷ συνερχομένου τοῦ ἀθανάτου, καὶ τρέφεσθαι τὸ γεννώμενον παρὰ φύσιν μέλεσι τοῦ γεννήσαντος ἀποσπώμενοις. οὐ μὴν ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἄκρατα καὶ πικρὰ φαίνεται κατακόρως· ἐτέρα δ' ἐστὶν ἐμμελὴς παρηγορία, μήτε τῶν ζῶων τὸν λόγον ἀφαιρουμένη καὶ σώζουσα χρωμένων αὐτοῖς ὡς προσήκει τὸ δίκαιον, ἦν τῶν σοφῶν καὶ παλαιῶν εἰσαγόντων συστᾶσαι λαιμαργία μεθ' ἡδυπαθείας ἐξέβαλε καὶ ἠφάνισεν, αὐθις δὲ Πυθαγόρας ἀνελάμβανε, διδάσκων

ὠφελεῖσθαι μὴ ἀδικοῦντας. οὐ γὰρ ἀδικοῦσιν οἱ τὰ μὲν ἄμικτα καὶ βλαβερὰ κομιδῇ κολάζοντες καὶ ἀποκτιννύοντες, τὰ δ' ἡμερα καὶ φιλάνθρωπα ποιούμενοι τιθασὰ καὶ συνεργὰ χρείας, πρὸς ἣν ἕκαστον εὖ πέφυκεν, ἵππων ὄνων τ' ὀχεῖα καὶ ταύρων γονάς, ὧν ὁ Αἰσχύλου (fr. 194) Προμηθεὺς 'δοῦναι' φησὶν ἡμῖν 'ἀντίδουλα καὶ πόνων ἐκδέκτορα'· κυσὶ δὲ χρώμενοι προφυλάττουσιν, αἶγας τε καὶ ὄεις ἀμελγομένας καὶ κειρομένας νέμοντες. οὐ γὰρ ἀναιρεῖται τὸ ζῆν οὐδὲ βίος ἀπόλλυται τοῖς ἀνθρώποις, ἂν μὴ λοπάδας ἰχθύων μῆδ' ἥπατα χηνῶν ἔχῃσι μῆδὲ βοῦς μῆδ' ἐρίφους κατακόπτωσιν ἐπ' εὐωχίᾳ, μῆδ' ἀλύοντες ἐν θεάτροις μῆδὲ παίζοντες ἐν θήραις τὰ μὲν ἀναγκάζωσι τολμᾶν ἄκοντα καὶ μάχεσθαι, τὰ δὲ μῆδ' ἀμύνεσθαι πεφυκότα διαφθείρωσι. τὸν γὰρ παίζοντα καὶ τερπόμενον οἶμαι συμπαίζουσι δεῖν χρῆσθαι καὶ ἰλαροῖς, οὐχ ὥσπερ ὁ Βίων ἔλεγε τὰ παιδάρια παίζοντα τῶν βατράχων τοῖς λίθοις ἐφρίεσθαι, τοὺς δὲ βατράχους μῆκετι παίζοντας ἀλλ' ἀληθῶς ἀποθνήσκειν, οὕτω κυνηγεῖν καὶ ἀλιεῦν, ὁδυνωμένοις τερπομένους καὶ ἀποθνήσκουσι, τοῖς δ' ἀπὸ σκύμνων καὶ νεοσσῶν ἐλεεινῶς ἀγομένοις. οὐ γὰρ οἱ χρώμενοι ζώοις ἀδικοῦσιν, ἀλλ' οἱ χρώμενοι βλαβερῶς καὶ ὀλιγώρως καὶ μετ' ὠμότητος.

- 965 B Σ Ἐπίσχες, ὦ Αὐτόβουλε, καὶ παραβαλοῦ <τὸ θυρίον> τῆς κατηγορίας· ἐγγὺς γὰρ οἶδε προσιόντες πολλοὶ καὶ θηρατικοὶ πάντες, οὓς οὔτε μεταθεῖναι ῥάδιον οὔτε λυπεῖν ἀναγκαῖον.
- 965 D ΑΥ Ὁρθῶς παραινεῖς ἀλλ' Εὐβίοτον μὲν εὖ οἶδα καὶ τὸν ἐμὸν ἀνεψιὸν Ἀρίστωνα, τοὺς τε Διονυσίου παῖδας ἀπὸ Δελφῶν, Αἰακίδην καὶ Ἀριστότιμον τοῦτον, εἴτα Νίκανδρον τὸν Εὐθυδάμου, χερσαίας 'δαήμονας' ἄγρας ὡς Ὀμηρος (θ 159 al.) ἔφη, καὶ διὰ τοῦτο πρὸς Ἀριστοτίμου γενησομένους· ὥσπερ αὖ πάλιν τούσδε τοὺς νησιώτας καὶ παραλίους, Ἡρακλέωνα τὸν Μεγαρόθεν καὶ Φιλόστρατον τὸν Εὐβοέα, 'τοῖσιν τε θαλάσσια ἔργα μέμηλε' (ε 67), Φαίδιμος ἔχων περὶ αὐτὸν βαδίζει. 'Τυδείδην δ' οὐκ ἂν γνοίης ποτέροισι μετεῖη' (Ε 85), τουτονὶ τὸν ἡμέτερον ἡλικιώτην Ὀπτᾶτον, ὃς 'πολλοῖς μὲν ἐνάλου ὀρείου δὲ πολλοῖς ἄγρας ἀκροθινίοις ἀγλαΐσας' τὴν Ἀγροτέραν ἅμα θεὸν καὶ Δίκτυναν, ἐνταῦθα δῆλός ἐστι πρὸς ἡμᾶς βαδίζων, ὡς μηδετέροις προσθήσων ἑαυτόν· ἢ φαύλως εἰκάζομεν, ὦ φίλε Ὀπτᾶτε, κοινόν σε καὶ μέσον ἔσεσθαι τῶν νεανίσκων βραβευτήν;
- 965 D ΟΠΤΑΤΟΣ Πάνυ μὲν οὖν ὀρθῶς ὑπονοεῖς, ὦ Αὐτόβουλε· πάλαι γὰρ ὁ Σόλωνος ἐκλέλοιπε νόμος, τοὺς ἐν στάσει μηδετέρῳ μέρει προσγενομένους κολάζων.
- 965 D ΑΥ Δεῦρο δὴ καθίζου πρὸς ἡμᾶς, ὅπως, εἰ δεήσει μάρτυρος, μὴ τοῖς Ἀριστοτέλους πράγματα βιβλίοις παρέχωμεν, ἀλλὰ σοὶ δι' ἐμπειρίαν ἐπόμενοι τοῖς λεγομένοις ἀληθῶς τὴν ψῆφον ἐπιφέρωμεν.
- 965 D Σ Εἶεν, ὦ ἄνδρες νέοι, γέγονέ τις ὑμῖν ὁμολογία περὶ τάξεως;
- 965 E ΦΑΙΔΙΜΟΣ Γέγονεν, ὦ Σώκλαρε, πολλὴν παρασχοῦσα φιλονεικίαν· εἴτα κατ' Εὐριπίδην (fr. 989) 'ὁ τῆς τύχης παῖς κλῆρος ἐπὶ τούτῳ ταγεῖσ' τὰ χερσαῖα προεισάγει δίκαια τῶν ἐνάλων.
- 965 E Σ Καιρὸς οὖν, ὦ Ἀριστότιμε, σοὶ μὲν ἤδη λέγειν ἡμῖν δ' ἀκούειν.
- 975 C ΑΡΙΣΤΟΤΙΜΟΣ Ἡ μὲν ἀγορὰ τοῖς δικαζομένοις *** τὰ δὲ τὸν γόνον ἀναλίσκει περὶ τὰς ἀποκυήσεις ἐπιτρέχοντα τοῖς θήλεσι· κεστρέως δὲ γένος, οὓς παρδίας καλοῦσιν, ἀπὸ τῆς μύξης τρέφονται τῆς ἑαυτῶν· ὁ δὲ πολὺπους αὐτὸν ἐσθίων κάθηται χειμῶνος (Hes. OD 525) 'ἐν τ' ἀπύρῳ οἴκῳ καὶ ἐν ἥθεσι λευγαλέοισιν'· οὕτως ἀργὸς ἢ ἀναίσθητος ἢ γαστρίμαργος ἢ πᾶσι τούτοις ἔνοχος ἐστί. διὸ καὶ Πλάτων (Legg. VII 823d) αὖ πάλιν ἀπέπε νομοθετῶν μᾶλλον δ' ἀπεύξατο τοὺς νέους θαλαττίου θήρας ἔρωτα λαβεῖν· οὐδὲν γὰρ ἀλκῆς γυμνάσιον οὐδὲ μελέτημα σοφίας οὐδ' ὅσα πρὸς ἰσχὺν ἢ τάχος ἢ κινήσεις διαπονοῦσι τοῖς πρὸς λάβρακας ἢ γόγγρους ἢ σκάρους ἀγῶσιν· ὥσπερ ἐνταῦθα τὰ μὲν θυμοειδῆ τὸ φιλοκίνδυνον καὶ τὸ ἀνδρεῖον ἀσκεῖ τῶν μαχομένων, τὰ δὲ πανοῦργα τὸ φροντιστικὸν καὶ συνετὸν τῶν ἐπιτιθεμένων, τὰ δὲ

ποδώκη τὸ ῥωμαλέον καὶ φιλόπονον τῶν διωκόντων. καὶ ταῦτα τὸ κυνηγεῖν καλὸν πεποίηκε· τὸ δ' ἄλιεύειν ἅπ' οὐδενὸς ἔνδοξον· οὐδέ γε θεῶν τις ἠξίωσεν, ὦ ἑταῖρε, 'γογγοκτόνοσ', ὥσπερ ὁ Ἀπόλλων 'λυκοκτόνοσ', οὐδὲ 'τριγλοβόλοσ', ὥσπερ 'ἐλαφηβόλοσ' ἢ Ἄρτεμις, λέγεσθαι. καὶ τί θαυμαστόν, ὅπου καὶ ἀνθρώπῳ σὺν μὲν καὶ ἔλαφον καὶ νῆ Δία δορκάδα καὶ λαγῶν ἐλεῖν κάλλιον ἢ πρίασθαι, θύννον δὲ καὶ κάραβον καὶ ἀμίαν σεμνότερόν ἐστιν αὐτὸν ὀψωνεῖν ἢ ἄλιεύειν; τὸ γὰρ ἀγεννὲς καὶ ἀμήχανον ὅλως καὶ ἀπάνουργον αὐτῶν αἰσχρὸν καὶ ἄζηλον καὶ ἀνελεύθερον τὴν ἄγραν πεποίηκε. Καθόλου δ', ἐπεὶ δι' ὧν οἱ φιλόσοφοι δεικνύουσι τὸ [τε] μετέχειν λόγου τὰ ζῶα, προθέσεις εἰσὶ καὶ παρασκευαὶ καὶ μνήμαι καὶ πάθη καὶ τέκνων ἐπιμέλεια καὶ χάριτες εὖ παθόντων καὶ μνησικακίαι πρὸς τὸ λυπῆσαν, ἔτι δ' εὐρέσεις τῶν ἀναγκαίων, ἐμφάσεις ἀρετῆς, οἷον ἀνδρείας κοινωνίας ἐγκρατείας μεγαλοφροσύνης, σκοπῶμεν τὰ ἔναλα, εἰ τούτων ἐκεῖνα μὲν οὐδὲν ἢ πού τι παντελῶς ἀμαυρὸν αἰθυγμα καὶ δυσθέατον ἐνιδεῖν μάλα μόλις τεκμαιρομένῳ δίδωσιν· ἐν δὲ τοῖς πεζοῖς καὶ γηγενέσι λαμπρὰ καὶ ἐναργῆ καὶ βέβαια παραδείγματα τῶν εἰρημένων ἐκάστου λαμβάνειν ἔστι καὶ θεᾶσθαι. πρῶτον οὖν ὅρα προθέσεις καὶ παρασκευὰς ταύρων ἐπὶ μάχῃ κονιομένων καὶ κάρων θηγόντων ὀδόντας· ἐλέφαντες δέ, τῆς ὕλης, ἦν ὀρύττοντες ἢ κείροντες ἐσθίουσιν, ἀμβλὺν τὸν ὀδόντα ποιούσης ἀποτριβόμενον, τῷ ἐτέρῳ πρὸς ταῦτα χρώνται, τὸν δ' ἕτερον ἔπακμον αἰεὶ καὶ ὀξὺν ἐπὶ τὰς ἀμύνας φυλάττουσιν. ὁ δὲ λέων αἰεὶ βαδίζει συνεστραμμένοις τοῖς ποσίν, ἐντὸς ἀποκρύπτων τοὺς ὄνυχας, ἵνα μὴ τριβόμενοι τὴν ἀκμὴν ἀπαμβλύνωσι μηδὲ καταλείπωσιν εὐπορίαν τοῖς στιβεύουσιν· οὐ γὰρ ῥαδίως ὄνυχος εὐρίσκεται λεοντείου σημεῖον, ἀλλ' ἀμαυροῖς καὶ τυφλοῖς ἵχνεσιν ἐντυγχάνοντες ἀποπλανῶνται καὶ διαμαρτάνουσιν. ὁ δ' ἵχνεύμων ἀκηκόατε δήπουθεν ὥς οὐθὲν ἀπολείπει θωρακιζομένου πρὸς μάχην ὀπλίτου· τοσοῦτον ἰλύος περιβάλλεται καὶ περιπήγνυσι τῷ σώματι χιτῶνα μέλλων ἐπιτίθεσθαι τῷ κροκοδείλῳ. τὰς δὲ χελιδόνων πρὸ τῆς τεκνοποιίας παρασκευὰς ὀρῶμεν, ὥς εὖ τὰ στερεὰ κάρφη προὑποβάλλονται δίκην θεμελίων, εἴτα περιπλάττουσι τὰ κουφότερα· κἂν πηλοῦ τινος ἐχεκόλλου δεομένην αἰσθωνται τὴν νεοττιάν, λίμνης ἢ θαλάττης ἐν χρῶ παραπετόμεναι ψαύουσι τοῖς πτίλοις ἐπιπολῆς, ὅσον νοτεραί, μὴ βαρεῖαι γενέσθαι τῇ ὑγρότητι, συλλαβοῦσαι δὲ κονιορτὸν οὕτως ἐξαλείφουσι καὶ συνδέουσι τὰ χαλῶντα καὶ διολισθαίνοντα· τῷ δὲ σχήματι τοῦργον οὐ γωνιῶδες οὐδὲ πολύπλευρον, ἀλλ' ὁμαλὸν ὥς ἔνεστι μάλιστα καὶ σφαιροειδὲς ἀποτελοῦσι· καὶ γὰρ μόνιμον καὶ χωρητικὸν τὸ τοιοῦτο καὶ τοῖς ἐπιβουλεύουσι θηρίοις ἔξωθεν ἀντιλήψεις οὐ πάνυ δίδωσι. τὰ δ' ἀράχνης ἔργα, κοινὸν ἰστών γυναιξὶ καὶ θήρας σαγηνευταῖς ἀρχέτυπον, οὐ καθ' ἐν ἅν τις θαυμάσειε· καὶ γὰρ ἡ τοῦ νήματος ἀκρίβεια καὶ τῆς ὑφῆς τὸ μὴ διεχὲς μηδὲ στημονῶδες ἀλλὰ λείου συνέχειαν ὑμένος καὶ κόλλησιν ὑπὸ τινος ἀδήλως παραμειγμένης γλισχρότητος ἀπειργασμένον, ἢ τε βαφὴ τῆς χροᾶς ἐνάερον καὶ ἀχλυδὴ ποιοῦσα τὴν ἐπιφάνειαν ὑπὲρ τοῦ λαθεῖν, αὕτη τε μάλιστα πάντων ἢ τῆς μηχανῆς αὐτῆς ἡνιοχεία καὶ κυβέρνησις, ὅταν ἐνσχεθῇ τι τῶν ἀλωσίμων, ὥσπερ δεινοῦ σαγηνευτοῦ ταχὺ συναιρεῖν εἰς ταῦτο καὶ συνάγειν τὸ θήρατρον, αἰσθανομένης καὶ φρονούσης, τῇ καθ' ἡμέραν ὄψει καὶ θέᾳ τοῦ γιγνομένου πιστὸν ἔσχε τὸν λόγον, ἄλλως δ' ἂν ἐδόκει μῦθος· ὥσπερ ἡμῖν ἐδόκει τὸ τῶν ἐν Λιβύῃ κοράκων, οἳ ποτοῦ δεόμενοι καὶ λίθους ἐμβάλλουσιν ἀναπληροῦντες καὶ ἀνάγοντες τὸ ὕδωρ, μέχρι ἂν ἐν ἐφικτῷ γένηται· εἴτα μέντοι κύνα θεασάμενος ἐν πλοίῳ, τῶν ναυτῶν μὴ παρόντων, εἰς ἔλαιον ἀμφορέως ἀποδεοῦς ἐμβάλλοντα τῶν χαλίκων, ἐθαύμασα πῶς νοεῖ καὶ συνήσι τὴν γιγνομένην ἔκθλιψιν ὑπὸ τῶν βαρυτέρων τοῖς κουφοτέροις ὑφισταμένων. ὁμοία δὲ καὶ τὰ τῶν Κρητικῶν μελισσῶν καὶ τὰ τῶν ἐν Κιλικίᾳ χηνῶν· ἐκεῖναι μὲν γὰρ ἀνεμῶδές τι μέλλουσαι κάμπτειν ἀκρωτήριον ἐρματίζουσιν ἑαυτάς, ὑπὲρ τοῦ μὴ παραφέρεσθαι, μικροῖς λιθιδίοις· οἱ δὲ χῆνες τοὺς ἀετοὺς δεδοικότες, ὅταν ὑπερβάλλωσι τὸν Ταῦρον, εἰς τὸ στόμα λίθον εὐμεγέθη λαμβάνουσιν, οἷον ἐπιστομίζοντες αὐτῶν καὶ χαλινοῦντες τὸ φιλόφωνον καὶ

λάλον, ὅπως λάθωσι σιωπῇ παρελθόντες. τῶν δὲ γεράνων καὶ τὸ περὶ τὴν πτῆσιν εὐδοκιμεῖ· πέτονται γάρ, ὅταν ἦ πνεῦμα πολὺ καὶ τραχὺς ἀήρ, οὐχ, ὥσπερ εὐδίας οὔσης, μετωπηδὸν ἢ κόλπῳ μνηνοειδοῦς περιφερείας, ἀλλ' εὐθὺς εἰς τρίγωνον συνάγουσαι σχίζουσι τῇ κορυφῇ τὸ πνεῦμα περιρρέον, ὥστε μὴ διασπᾶσθαι τὴν τάξιν. ὅταν δὲ κατάρωσιν ἐπὶ γῆν, αἱ προφυλακὴν ἔχουσαι νυκτὸς ἐπὶ θατέρου σκέλους ὀχοῦνται τὸ σῶμα, τῷ δ' ἐτέρῳ ποδὶ λίθον περιλαβοῦσαι κρατοῦσι· συνέχει γὰρ ὁ τῆς ἀφῆς τόνος ἐν τῷ μὴ καθεύδειν πολὺν χρόνον· ὅταν δ' ἀνῶσιν, ἐκπεσὼν ὁ λίθος ταχὺ διήγειρε τὴν προεμένην· ὥστε μὴ πάνυ θαυμάζειν τοῦ Ἡρακλέους, εἰ τόξα μασχάλη ὑποθείς καὶ (Trag. fr. adesp. 416) 'κραταῖω περιβαλὼν βραχίονι, εὔδει πιέζων χειρὶ δεξιᾷ ξύλον·' μὴδ' αὖ πάλιν τοῦ πρώτου ὑπονοήσαντος ὀστρέου μεμυκὸτος ἀνάπτυσιν ἐντυχόντα τοῖς ἐρωδιῶν σοφίσμασιν· ὅταν γὰρ τὴν κόγχην καταπῇ μεμυκυῖαν, ἐνοχλούμενος ἐγκαρτερεῖ, μέχρι ἂν αἰσθηται μαλασσομένην καὶ χαλῶσαν ὑπὸ τῆς θερμότητος· τότε δ' ἐκβαλὼν κεχηνυῖαν καὶ ἀνεσπασμένην ἐξεῖλε τὸ ἐδώδιμον. Τὰς δὲ μυρμηκῶν οἰκονομίας καὶ παρασκευὰς ἐκφράσαι μὲν ἀκριβῶς ἀμήχανον, ὑπερβῆναι δὲ παντελῶς ὀλίγων· οὐδὲν γὰρ οὕτω μικρὸν ἢ φύσις ἔχει μειζόνων καὶ καλλιόνων κάτοπτρον, ἀλλ' ὥσπερ ἐν σταγόνι καθαρᾷ πάσης ἔνεστιν ἀρετῆς ἔμφασις· 'ἐνθ' ἐνὶ μὲν φιλότῃς' (Ξ 216) τὸ κοινωνικόν, ἐνὶ δ' ἀνδρείας εἰκὼν τὸ φιλόπονον, ἔνεστι δὲ πολλὰ μὲν ἐγκρατείας σπέρματα πολλὰ δὲ φρονήσεως καὶ δικαιοσύνης. ὁ μὲν οὖν Κλεάνθης (fr. 515) ἔλεγε, καίπερ οὐ φάσκων μετέχειν λόγου τὰ ζῶα, τοιαύτη θεωρίᾳ παρατυχεῖν· μύρμηκας ἐλθεῖν ἐπὶ μυρμηκιᾷν ἐτέραν μύρμηκα νεκρὸν φέροντας· ἀνιόντας οὖν ἐκ τῆς μυρμηκιᾶς ἐνίους οἷον ἐντυγχάνειν αὐτοῖς καὶ πάλιν κατέρχεσθαι· καὶ τοῦτο δις ἢ τρίς γενέσθαι· τέλος δὲ τοὺς μὲν κάτωθεν ἀνενεγκεῖν ὥσπερ λύτρα τοῦ νεκροῦ σκώληκα, τοὺς δ' ἐκείνον ἀραμένους ἀποδόντας δὲ τὸν νεκρὸν οἴχεσθαι. τῶν δὲ πᾶσιν ἐμφανῶν ἢ τε περὶ τὰς ἀπαντήσεις ἐστὶν εὐγνωμοσύνη, τῶν μὴδὲν φερόντων τοῖς φέρουσιν ἐξισταμένων ὁδοῦ καὶ παρελθεῖν διδόντων· αἱ τε τῶν δυσφόρων καὶ δυσπαρακομίστων διαβρώσεις καὶ διαιρέσεις, ὅπως εὐβάστακτα πλείοσι γένηται. τὰς δὲ τῶν κυημάτων διαθέσεις καὶ διαψύξεις ἐκτὸς ὑετοῦ ποιεῖται σημεῖον ὁ Ἄρατος (Phaen. 956)· 'ἡ κοίλης μύρμηκες ὀχῆς ἔξ ὧα πάντα θᾶσσον ἀνηνέγκαντο· καὶ τινες οὐκ ' <ἔξ> ὧα' γράφουσιν, ἀλλ' ' <ἔξω> ἐά', <ὦς> τοὺς ἀποκειμένους καρπούς, ὅταν εὐρύτω συνάγοντας αἰσθωνται καὶ φοβηθῶσι φθορὰν καὶ σῆψιν, ἀναφερόντων. ὑπερβάλλει δὲ πᾶσαν ἐπίνοιαν συνέσεως ἢ τοῦ πυροῦ τῆς βλαστήσεως προκατάληψις· οὐ γὰρ δὴ παραμένει ξηρὸς οὐδ' ἄσηπτος ἀλλὰ διαχεῖται καὶ γαλακτοῦται μεταβάλλων εἰς τὸ φύειν· ἴν' οὖν μὴ γενόμενος σπέρμα τὴν σιτίου χρεῖαν διαφθεῖρη παραμένη δ' αὐτοῖς ἐδώδιμος, ἐξεσθίουσι τὴν ἀρχὴν, ἀφ' ἧς τὸν βλαστὸν ὁ πυρὸς ἀφήσιν. τοὺς δὲ τὰς μυρμηκιᾶς αὐτῶν ἐπὶ τῷ καταμαθεῖν ὥσπερ ἐξ ἀνατομῆς πληροῦντας οὐκ ἀποδέχομαι· λέγουσι δ' οὖν οὐκ εὐθεῖαν εἶναι τὴν ἀπὸ τῆς ὀπῆς κάθοδον οὐδ' εὐπορον ἄλλῳ θηρίῳ διεξελεθεῖν, ἀλλὰ καμπαῖς καὶ στρεβλότῃσι κεκλασμένας ὑποπορεύσεις καὶ ἀνατρήσεις ἐχούσαις εἰς τρεῖς κοιλότητας ἀποτελεωτῶσαν, ὧν τὴν μὲν ἐνδιαίτημα κοινὸν αὐτοῖς εἶναι, τὴν δὲ τῶν ἐδωδύμων ταμεῖον, εἰς δὲ τὴν τρίτην ἀποτίθεσθαι τοὺς θνήσκοντας. Οἶμαι δὲ μὴ ἄκαιρος ὑμῖν φανεῖσθαι τοῖς μύρμηξιν ἐπεισάγων τοὺς ἐλέφαντας, ἵνα τοῦ νοῦ τὴν φύσιν ἐν τε τοῖς μικροτάτοις ἅμα καὶ μεγίστοις σώμασι κατανοήσωμεν, μήτε τούτοις ἐναφανιζομένην μήτ' ἐκείνοις ἐνδέουσιν. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι θαυμάζουσι τοῦ ἐλέφαντος ὅσα μανθάνων καὶ διδασκόμενος ἐν θεάτροις ἐπιδείκνυται σχημάτων εἶδη καὶ μεταβολάς, ὧν οὐδ' ἀνθρωπίναις μελέταις τὸ ποικίλον καὶ περιττὸν ἐν μνήμῃ καὶ καθέξει γενέσθαι πάνυ ῥᾶδιόν ἐστιν· ἐγὼ δὲ μᾶλλον ἐν τοῖς ἀφ' αὐτοῦ καὶ ἀδιδάκτοις τοῦ θηρίου πάθεσι καὶ κινήμασιν, ὥσπερ ἀκράτοις καὶ ἀπαραχύτοις, ἐμφανισμένην ὁρῶ τὴν σύνεσιν. ἐν Ῥώμῃ μὲν γὰρ οὐ πάλαι πολλῶν προδιδασκομένων στάσεις τινὰς ἵστασθαι παραβόλους καὶ κινήσεις δυσεξελίκτους ἀνακυκλεῖν, εἷς ὁ δυσμαθέστατος ἀκούων κακῶς

ἐκάστοτε καὶ κολαζόμενος πολλάκις ὥφθη νυκτὸς αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ πρὸς τὴν σελήνην ἀναταττόμενος τὰ μαθήματα καὶ μελετῶν. ἐν δὲ Συρίᾳ πρότερον Ἄγνων ἱστορεῖ, τρεφομένου κατ' οἰκίαν ἐλέφαντος, τὸν ἐπιστάτην λαμβάνοντα κριθῶν μέτρον ὑφαιρεῖν καὶ χρεωκοπεῖν μέρος ἡμισυ καθ' ἡμέραν· ἐπεὶ δὲ τοῦ δεσπότης παρόντος ποτὲ καὶ θεωμένου πᾶν τὸ μέτρον κατήρασεν, ἐμβλέψαντα καὶ διαγαγόντα τὴν προβοσκίδα τῶν κριθῶν ἀποδιαστῆσαι καὶ διαχωρίσαι τὸ μέρος, ὡς ἐνῆν λογιώτατα κατειπόντα τοῦ ἐπιστάτου τὴν ἀδικίαν· ἄλλον δέ, ταῖς κριθαῖς λίθους καὶ γῆν εἰς τὸ μέτρον τοῦ ἐπιστάτου καταμιγνύοντος, ἐψομένων κρεῶν δραξάμενον τῆς τέφρας ἐμβαλεῖν εἰς τὴν χύτραν. ὁ δ' ὑπὸ τῶν παιδαρίων προπηλακισθεὶς ἐν Ῥώμῃ τοῖς γραφείοις τὴν προβοσκίδα κεντούντων ὃν συνέλαβε μετέωρον ἐξάρας ἐπίδοξος ἦν ἀποτυμπανίσειν· κραυγῆς δὲ τῶν παρόντων γενομένης ἀτρέμα πρὸς τὴν γῆν πάλιν ἀπηρεύσατο καὶ παρῆλθεν, ἀρκοῦσαν ἡγούμενος δίκην τῷ τηλικούτῳ φοβηθῆναι. περὶ δὲ τῶν ἀγρίων καὶ αὐτονόμων ἄλλα τε θαυμάσια καὶ τὰ περὶ τὰς διαβάσεις τῶν ποταμῶν ἱστοροῦσι· προδιαβαίνει γὰρ ἐπιδούς αὐτὸν ὁ νεώτατος καὶ μικρότατος· οἱ δ' ἐστῶτες ἀποθεωροῦσιν ὡς, ἂν ἐκεῖνος ὑπεραίρη τῷ μεγέθει τὸ ρεῦμα, πολλὴν τοῖς μείζοσι πρὸς τὸ θαρρεῖν περιουσίαν τῆς ἀσφαλείας οὔσαν. Ἐνταῦθα τοῦ λόγου γεγωνὸς οὐ δοκῶ μοι παρήσειν δι' ὁμοιότητα τὸ τῆς ἀλώπεκος· οἱ μὲν οὖν μυθολόγοι τῷ Δευκαλίωνι φασὶ περιστερὰν ἐκ τῆς λάρνακος ἀφιεμένην δῆλωμα γενέσθαι χειμῶνος μὲν εἶσω πάλιν ἐνδυομένην, εὐδίας δ' ἀποπτᾶσαν· οἱ δὲ Θρᾶκες ἔτι νῦν, ὅταν παγέντα διαβαίνειν ποταμὸν ἐπιχειρῶσιν, ἀλώπεκα ποιοῦνται γνώμονα τῆς τοῦ πάγου στερρότητος· ἡσυχὴ γὰρ ὑπάγουσα παραβάλλει τὸ οὖς· κἂν μὲν αἰσθηταὶ ψόφῳ τοῦ ρεύματος ἐγγὺς ὑποφερομένου, τεκμαιρομένη μὴ γεγονέναι διὰ βάθους τὴν πῆξιν ἀλλὰ λεπτήν καὶ ἀβέβαιον ἴσταται, κἂν ἑᾶ τις, ἐπανερχεται· τῷ δὲ μὴ ψοφεῖν θαρροῦσα διήλθε. καὶ τοῦτο μὴ λέγωμεν αἰσθήσεως ἄλογον ἀκρίβειαν, ἀλλ' ἐξ αἰσθήσεως συλλογισμὸν ὅτι 'τὸ ψοφοῦν κινεῖται, τὸ δὲ κινούμενον οὐ πέπηγε, τὸ δὲ μὴ πεπηγὸς ὑγρὸν ἐστὶ, τὸ δ' ὑγρὸν ἐνδίδωσιν.' οἱ δὲ διαλεκτικοὶ φασὶ τὸν κύνα τῷ διὰ πλειόνων διεzeugμένῳ χρώμενον ἐν ταῖς πολυσιχιδέσιν ἀτραποῖς συλλογίζεσθαι πρὸς ἑαυτόν· ἥτοι τήνδε τὸ θηρίον ὥρμηκεν ἢ τήνδε <ἢ τήνδε>· ἀλλὰ μὴν οὔτε τήνδε οὔτε τήνδε· τὴν λοιπὴν ἄρα· τῆς μὲν αἰσθήσεως οὐδὲν ἢ τὴν πρόσληψιν διδούσης, τοῦ δὲ λόγου τὰ λήμματα καὶ τὸ συμπέρασμα τοῖς λήμμασιν ἐπιφέροντος. οὐ μὴν δεῖται γε τοιαύτης μαρτυρίας ὁ κύων· ψευδὴς γάρ ἐστι καὶ κίβδηλος· ἢ γὰρ αἰσθητὴς αὐτὴ τοῖς ἴχνεσι καὶ τοῖς ρεύμασι τοῦ θηρίου τὴν φυγὴν ἐπιδείκνυσι, χαίρειν λέγουσα διεzeugμένοις ἀξιώμασι καὶ συμπεπλεγμένοις. δι' ἄλλων δὲ πολλῶν ἔργων καὶ παθῶν καὶ καθηκόντων οὔτ' ὁσφραντῶν οὔθ' ὁρατῶν ἀλλὰ διανοίᾳ καὶ λόγῳ μόνον πρακτῶν καὶ θεατῶν ὄντων κατιδεῖν ἔστι τὴν κυνὸς φύσιν. οὗ τὰς μὲν ἐν ἄγραις ἐγκρατείας καὶ πειθαρχίας καὶ ἀγχινοίας γελοῖος ἔσομαι λέγων πρὸς ὑμᾶς τοὺς ὀρώντας αὐτὰ καθ' ἡμέραν καὶ μεταχειριζομένους. <Κάλβ> οὐ δὲ τοῦ Ῥωμαίου σφαγέντος ἐν τοῖς ἐμφυλίοις πολέμοις οὐδεὶς ἐδυνήθη τὴν κεφαλὴν ἀποτεμεῖν πρότερον, πρὶν ἢ τὸν κύνα τὸν φυλάττοντα καὶ προμαχόμενον αὐτοῦ κατακεντῆσαι περιστάντας. Πύρρος δ' ὁ βασιλεὺς ὀδεύων ἐνέτυχε κυνὶ φρουροῦντι σῶμα πεφονευμένου, καὶ πυθόμενος τρίτην ἡμέραν ἐκείνην ἄσιτον παραμένειν καὶ μὴ ἀπολιπεῖν τὸν μὲν νεκρὸν ἐκέλευσε θάψαι, τὸν δὲ κύνα μεθ' ἑαυτοῦ κομίζειν ἐπιμελομένους. ὀλίγαις δ' ὕστερον ἡμέραις ἐξέτασις ἦν τῶν στρατιωτῶν καὶ πάροδος καθημένου τοῦ βασιλέως καὶ παρῆν ὁ κύων ἡσυχίαν ἔχων· ἐπεὶ δὲ τοὺς φονέας τοῦ δεσπότης παριόντας εἶδεν ἐξέδραμε μετὰ φωνῆς ἐπ' αὐτοὺς καὶ θυμοῦ καὶ καθυλάκει πολλάκις μεταστρεφόμενος εἰς τὸν Πύρρον, ὥστε μὴ μόνον ἐκείνῳ δι' ὑποψίας ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς παροῦσι τοὺς ἀνθρώπους γενέσθαι διὸ συλληφθέντες εὐθὺς καὶ ἀνακρινόμενοι, μικρῶν τινων τεκμηρίων ἔξωθεν προσγενομένων, ὁμολογήσαντες τὸν φόνον ἐκολάσθησαν. ταῦτα δὲ καὶ τὸν Ἡσιόδου κύνα τοῦ σοφοῦ δρᾶσαι λέγουσι, τοὺς Γανύκτορος ἐξελέγξαντα τοῦ Ναυπακτίου παῖδας, ὑφ' ὧν ὁ Ἡσιόδος ἀπέθανεν. ὁ δ' οἱ πατέρες ἡμῶν

ἔγνωσαν αὐτοὶ σχολάζοντες Ἀθήνησιν ἐναργέστερόν ἐστι τῶν εἰρημένων· παραρρυεῖς γὰρ ἄνθρωπος εἰς τὸν νεῶν τοῦ Ἀσκληπιοῦ τὰ εὖογκα τῶν ἀργυρῶν καὶ χρυσῶν ἔλαβεν ἀναθημάτων καὶ λεληθέναι νομίζων ὑπεξήλθεν· ὁ δὲ φρουρὸς κύων, ὄνομα Κάππαρος, ἐπεὶ μηδεὶς ὑλακτοῦντι τῶν ζακόρων ὑπήκουσεν αὐτῷ, φεύγοντα τὸν ἱερόσυλον ἐπεδίωκε· καὶ πρῶτον μὲν βαλλόμενος λίθοις οὐκ ἀπέστη· γενομένης δ' ἡμέρας, ἐγγὺς οὐ προσιῶν ἀλλ' ἀπ' ὀφθαλμοῦ παραφυλάττων εἶπετο καὶ τροφήν προβάλλοντος οὐκ ἐλάμβανεν· ἀναπαυομένῳ δὲ παρενυκτέρευε καὶ βαδίζοντος πάλιν ἀναστὰς ἐπηκολούθει, τοὺς δ' ἀπαντῶντας ὁδοιπόρους ἔσαινεν, ἐκείνῳ δ' ἐφυλάκτει καὶ προσέκειτο. ταῦτα δ' οἱ διώκοντες πυνθανόμενοι παρὰ τῶν ἀπαντῶντων ἅμα καὶ τὸ χρῶμα φραζόντων καὶ τὸ μέγεθος τοῦ κυνὸς προθυμότερον ἐχρήσαντο τῇ διώξει, καὶ καταλαβόντες τὸν ἄνθρωπον ἀνήγαγον ἀπὸ Κρομμυῶνος. ὁ δὲ κύων ἀναστρέψας προηγίτο γαῦρος καὶ περιχαρής, οἷον ἑαυτοῦ ποιούμενος ἄγραν καὶ θήραμα τὸν ἱερόσυλον. ἐψηφίσαντο δὴ σῖτον αὐτῷ δημοσίᾳ μετρεῖσθαι καὶ παρεγγυᾶσθαι τοῖς ἱερεῦσιν εἰς αἰὲν τὴν ἐπιμέλειαν, ἀπομιμησάμενοι τὸ πρὸς τὸν ἡμίονον φιλανθρώπευμα τῶν παλαιῶν Ἀθηναίων. τὸν γὰρ ἐκατόμπεδον νεῶν Περικλέους ἐν ἀκροπόλει κατασκευάζοντος, ὡς εἰκός, λίθοι προσήγοντο πολλοῖς ζεύγεσι καθ' ἡμέραν· τῶν οὖν συνειργασμένων μὲν προθύμως ἤδη δὲ διὰ γῆρας ἀφειμένων ὁρέων εἷς κατερχόμενος εἰς Κεραμεικὸν καὶ τοῖς ἀνάγουσι ζεύγεσι τοὺς λίθους ὑπαντῶν αἰὲ συνανέστρεφε καὶ συμπαρετρόχαζεν, οἷον ἐγκελευόμενος καὶ παρορμῶν· διὸ θαυμάσας αὐτοῦ τὴν φιλοτιμίαν ὁ δῆμος ἐκέλευσε δημοσίᾳ τρέφεσθαι, καθάπερ ἀθλητῇ σίτησιν ὑπὸ γῆρας ἀπειρηκότι ψηφισάμενος. Διὸ τοὺς λέγοντας, ὡς ἡμῖν οὐδὲν πρὸς τὰ ζῶα δίκαιόν ἐστι, ῥητέον εὖ λέγειν ἄχρι τῶν ἐνάλων καὶ βυθίων· ἄμικτα γὰρ ἐκεῖνα κομιδῇ πρὸς χάριν καὶ ἄστοργα καὶ πάσης ἄμοιρα γλυκυθυμίας· καὶ καλῶς Ὅμηρος (Π 34) εἶπε 'γλαυκὴ δέ σ' ἔτικτε θάλασσα' πρὸς τὸν ἀνήμερον εἶναι δοκοῦντα καὶ ἄμικτον, ὡς μηδὲν τῆς θαλάσσης εὐνοϊκὸν μηδὲ πρᾶον φερούσης. ὁ δὲ καὶ πρὸς τὰ χερσαῖα τῷ λόγῳ τούτῳ χρώμενος ἀπηνῆς καὶ θηριώδης ἢ μηδὲ Λυσιμάχῳ τι γεγονέναι φήσῃ πρὸς τὸν κύνα τὸν Ὑρκανὸν δίκαιον, ὃς νεκρῷ τε μόνος παρέμεινεν αὐτῷ καί, καομένου τοῦ σώματος, ἐνδραμῶν αὐτὸς ἑαυτὸν ἐπέρριψε. τὰ δ' αὐτὰ καὶ τὸν αἰετὸν δρᾶσαι λέγουσιν, ὃν Πύρρος οὐχ ὁ βασιλεὺς ἀλλ' ἕτερός τις ἰδιώτης ἔθρεψεν· ἀποθανόντος γὰρ αὐτοῦ περὶ τὸ σῶμα διατρίβων καὶ περὶ τὸ κλινίδιον αἰωρούμενος ἐκφερομένου, τέλος εἰς τὴν πυρὰν στειλάμενος ἀφῆκεν ἑαυτὸν καὶ συγκατέκαυσε. Πώρου δὲ τοῦ βασιλέως ὁ ἐλέφας, ἐν τῇ πρὸς Ἀλέξανδρον μάχῃ κατατετρωμένου, πολλὰ τῶν ἀκοντισμάτων ἀτρέμα καὶ φειδόμενος ἐξήρει τῇ προβοσκίδι, καὶ κακῶς ἤδη διακεείμενος αὐτὸς οὐ πρότερον ἐνέδωκεν ἢ τοῦ βασιλέως ἐξαίμου γενομένου καὶ περιρρέοντος αἰσθόμενος καὶ φοβηθεὶς μὴ πέσῃ πρᾶως ὑφῆκε, παρέχων ἐκείνῳ τὴν ἀπόκλινιν ἄλυπον. ὁ δὲ Βουκεφάλας γυμνὸς μὲν ὦν παρεῖχεν ἀναβῆναι τῷ ἵπποκόμῳ, κοσμηθεὶς δὲ τοῖς βασιλικοῖς προκοσμίοις καὶ περιδεραίοις οὐδένα προσίετο πλὴν αὐτὸν Ἀλέξανδρον· τοῖς δ' ἄλλοις, εἰ πειρώμενοι προσίοιεν, ἐναντίος ἐπιτρέχων ἐχρεμέτιζε μέγα καὶ ἐνήλλετο καὶ κατεπάτει τοὺς μὴ πρόσω ἴεσθαι μηδ' ἀποφεύγειν φθάσαντας. Οὐκ ἄγνωστος δ' ὅτι <τὸ> τῶν παραδειγμάτων ὑμῖν φανεῖται τι ποικίλον· οὐκ ἔστι δὲ ῥαδίως τῶν εὐφυῶν ζώων πρᾶξιν εὐρεῖν μιᾶς ἔμφασιν ἀρετῆς ἔχουσιν· ἀλλ' ἐμφαίνεται καὶ τῷ φιλοστόργῳ τὸ φιλότιμον αὐτῶν καὶ τῷ γενναίῳ τὸ θυμόσοφον, ἢ τε πανουργία καὶ τὸ συνετὸν οὐκ ἀπήλλακται τοῦ θυμοειδοῦς καὶ ἀνδρῶδους. οὐ μὴν ἀλλὰ βουλομένοις διαιρεῖν καὶ διορίζειν καθ' ἕκαστον, ἡμέρου μὲν ἔμφασιν ὁμοῦ καὶ ὑψηλοῦ φρονήματος ποιοῦσιν οἱ κύνες, ἀποτρεπόμενοι τῶν συγκαθεζομένων· ὥς που καὶ ταῦτ' εἴρηται (ξ 30) 'οἱ μὲν κεκλήγοντες ἐπέδραμον· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς ἔζετο κερδοσύνη, σκῆπτρον δὲ οἱ ἔκπεσε χειρός' οὐκέτι γὰρ προσμάχονται τοῖς ὑποπεσοῦσι καὶ γεγονόσι ταπεινῶν τὰς ἔξεις ὁμοίοις. φασὶ δὲ καὶ τὸν πρωτεύοντα κύνα τῶν Ἰνδικῶν καὶ μαχεσθέντα πρὸς Ἀλέξανδρον, ἐλάφου <μὲν> ἀφιεμένου καὶ κάπρου καὶ

ἄρκτου, ἡσυχίαν ἔχοντα κεῖσθαι καὶ περιορᾶν, ὀφθέντος δὲ λέοντος εὐθὺς ἐξαναστῆναι καὶ διακονίεσθαι καὶ φανερόν εἶναι αὐτοῦ ποιούμενον ἀνταγωνιστήν, τῶν δ' ἄλλων ὑπερφρονοῦντα πάντων. οἱ δὲ τοὺς δασύποδας διώκοντες, ἐὰν μὲν αὐτοὶ κτείνωσιν, ἡδοναὶ διασπῶντες καὶ τὸ αἷμα λάπτουσι προθύμως· ἐὰν δ' ἀπογνοὺς ἑαυτὸν ὁ λαγῳός, ὃ γίγνεται πολλάκις, ὅσον ἔχει πνεύματος εἰς τὸν ἔσχατον ἀναλώσας δρόμον ἐκλίπη, νεκρὸν καταλαβόντες οὐχ ἄπτονται τὸ παράπαν, ἀλλ' ἴστανται τὰς οὐρὰς κινοῦντες, ὥς οὐ κρεῶν χάριν ἀλλὰ νίκης καὶ φιλονεικίας ἀγωνιζόμενοι. Πανουργίας δὲ πολλῶν παραδειγμάτων ὄντων, ἀφείς ἀλώπεκας καὶ λύκους καὶ τὰ γεράνων σοφίσματα καὶ κολοιῶν, ἔστι γὰρ δῆλα, μάρτυρι χρήσομαι θαλῇ τῷ παλαιοτάτῳ τῶν σοφῶν, ὃν οὐχ ἡκιστα θαυμασθῆναι λέγουσιν ὁρέως τέχνη περιγεγόμενον. τῶν γὰρ ἀληγῶν ἡμιόνων εἰς ἐμβαλὼν εἰς ποταμὸν ὠλισθεν αὐτομάτως καὶ τῶν ἀλῶν διατακέντων ἀναστὰς ἐλαφρὸς ἦσθετο τὴν αἰτίαν καὶ κατεμνημόνευσεν· ὥστε διαβαίνων ἀεὶ τὸν ποταμὸν ἐπίτηδες ὑφιέναι καὶ βαπτίζειν τὰ ἀγγεῖα, συγκαθίζων καὶ ἀπονέυων εἰς ἑκάτερον μέρος. ἀκούσας οὖν ὁ θαλῆς ἐκέλευσεν ἀντὶ τῶν ἀλῶν ἐρίων τὰ ἀγγεῖα καὶ σπόγγων ἐμπλήσαντας καὶ ἀναθέντας ἐλαύνειν τὸν ἡμίονον. ποιήσας οὖν τὸ εἰωθὸς καὶ ἀναπλήσας ὕδατος τὰ φορτία συνῆκεν ἀλυσιτελῇ σοφιζόμενος ἑαυτῷ, καὶ τὸ λοιπὸν οὕτω προσέχων καὶ φυλαττόμενος διέβαινε τὸν ποταμὸν, ὥστε μηδ' ἄκοντος αὐτοῦ τῶν φορτίων παραψαῦσαι τὸ ὑγρόν. ἄλλην δὲ πανουργίαν ὁμοῦ μετὰ τοῦ φιλοστόργου πέρδικες ἐπιδεικνύντες τοὺς μὲν νεοττοὺς ἐθίζουσι μηδέπω φεύγειν δυναμένους, ὅταν διώκωνται, καταβαλόντας ὑπτίους ἑαυτοὺς βῶλόν τιν' ἢ συρφετὸν ἄνω προΐσχεσθαι τοῦ σώματος οἷον ἐπηλυγαζομένους· αὐταὶ δὲ τοὺς διώκοντας ὑπάγουσιν ἄλλη καὶ περισπῶσιν <εἰς> ἑαυτάς, ἐμποδῶν διαπετόμεναι καὶ κατὰ μικρὸν ἐξανιστάμεναι, μέχρις ἂν οὕτως ἀλίσκομένων δόξαν ἐνδιδούσαι μακρὰν ἀποσπάσωσι τῶν νεοττῶν. οἱ δὲ δασύποδες πρὸς εὐνήν ἐπανιόντες ἄλλον ἀλλαχῇ κομίζουσι τῶν λαγιδέων, καὶ πλέθρου διάστημα πολλάκις ἀλλήλων ἀπέχοντας, ὅπως, ἂν ἄνθρωπος ἢ κύων ἐπὶ τῇ, μὴ πάντες ἅμα συγκινδυνεύωσιν· αὐτοὶ δὲ πολλαχόθι ταῖς μεταδρομαῖς ἵχνη θέντες, τὸ δ' ἔσχατον ἄλμα μέγα καὶ μακρὰν τῶν ἱχνῶν ἀποσπᾶσαντες οὕτω καθεύδουσιν. ἢ δ' ἄρκτος ὑπὸ τοῦ πάθους, ὃ καλοῦσι φωλείαν, καταλαμβανομένη, πρὶν ἢ παντάπασιν ναρκῆσαι καὶ γενέσθαι βαρεῖα καὶ δυσκίνητος, τὸν τε τόπον ἀνακαθαίρει καὶ μέλλουσα καταδύεσθαι τὴν μὲν ἄλλην πορείαν ὡς ἐνδέχεται μάλιστα ποιεῖται μετέωρον καὶ ἐλαφρὰν ἄκροις ἐπιθιγγάνουσα τοῖς ἵχνεσι, τῷ νώτῳ δὲ τὸ σῶμα προσάγει καὶ παρακομίζει πρὸς τὸν φωλεόν. τῶν ἐλάφων δ' αἱ θήλειαι μάλιστα τίκτουσι παρὰ τὴν ὁδόν, ὅπου τὰ σαρκοβόρα θηρία μὴ πρόσεισιν· οἱ τ' ἄρρενες, ὅταν αἰσθωνται βαρεῖς ὑπὸ πιμελῆς καὶ πολυσαρκίας ὄντες, ἐκτοπίζουσι σῶζοντες αὐτοὺς τῷ λανθάνειν, ὅτε τῷ φεύγειν οὐ πεποιθᾶσιν. τῶν δὲ χερσαίων ἐχίνων ἢ μὲν ὑπὲρ αὐτῶν ἄμυνα καὶ φυλακὴ παροιμίαν πεποίηκε (Archilochi fr. 103 D.) 'πόλλ' οἶδ' ἀλώπηξ, ἀλλ' ἐχῖνος ἐν μέγα'· προσιούσης γὰρ αὐτῆς, ὡς φησιν ὁ Ἰων (fr. 38 N. = 81 Bl.), 'στροβίλος ἄμφ' ἄκανθαν εἰλίξας δέμας κεῖται θιγεῖν τε καὶ δακεῖν ἀμήχανος.' γλαφυρωτέρα δ' ἐστὶν ἢ περὶ τῶν σκυμνίων πρόνοια· μετοπώρου γὰρ ὑπὸ τὰς ἀμπέλους ὑποδύόμενος καὶ τοῖς ποσὶ τὰς ῥάγας ἀποσείσας τοῦ βότρυος χαμᾶζε καὶ περικυλινθηθεὶς, ἀναλαμβάνει ταῖς ἀκάνθαις καὶ παρέσχε ποτὲ παισὶν ἡμῖν ὁρῶσιν ὄψιν ἐρπούσης ἢ βαδιζούσης σταφυλῆς, οὕτως ἀνάπλεως ἐχώρει τῆς ὀπώρας· εἶτα καταδὺς εἰς τὸν φωλεὸν τοῖς σκύμνοις χρῆσθαι καὶ λαμβάνειν ἀπ' αὐτοῦ ταμιευομένοις παραδίδωσι. τὸ δὲ κοιταῖον αὐτῶν ὅπας ἔχει δύο, τὴν μὲν πρὸς νότον τὴν δὲ πρὸς βορέαν βλέπουσαν· ὅταν δὲ προαἰσθωνται τὴν διαφορὰν τοῦ ἀέρος, ὥσπερ ἰστίον κυβερνῆται μεταλαμβάνοντες ἐμφράττουσι τὴν κατ' ἄνεμον τὴν δ' ἑτέραν ἀνοίγουσι. καὶ τοῦτό τις ἐν Κυζίκῳ καταμαθὼν δόξαν ἔσχεν ὡς ἀφ' αὐτοῦ τὸν μέλλοντα πνεῖν ἄνεμον προαγορεύων. Τό γε μὴν κοινωνικὸν μετὰ τοῦ συνετοῦ τοὺς ἐλέφαντας ἀποδείκνυσθαί φησιν ὁ Ἰόβας (fr. 51a). ὀρύγματα γὰρ αὐτοῖς

οἱ θηρεύοντες ὑπεργασάμενοι λεπτοῖς φρυγάνοις καὶ φορυτῶ κούφῳ κατερέφουσιν· ὅταν οὖν
〈εἷς〉 τις εἰσολίσθη πολλῶν ὁμοῦ πορευομένων, οἱ λοιποὶ φοροῦντες ὕλην καὶ λίθους
ἐμβάλλουσιν, ἀναπληροῦντες τὴν κοιλότητα τοῦ ὀρύγματος, ὥστε ῥαδίαν ἐκεῖνῳ γίνεσθαι τὴν
ἐκβασιν. ἱστορεῖ δὲ καὶ (fr. 53) εὐχῇ χρῆσθαι θεῶν τοὺς ἐλέφαντας ἀδιδάκτως, ἀγνιζομένους τε
τῇ θαλάσῃ καὶ τὸν ἥλιον ἐκφανέντα προσκυνοῦντας ὥσπερ χειρὸς ἀνασχέσει τῆς
προβοσκίδος. ὅθεν καὶ θεοφιλέστατόν ἐστι τὸ θηρίον, ὡς Πτολεμαῖος ὁ Φιλοπάτωρ
ἐμαρτύρησε. κρατήσας γὰρ Ἀντιόχου καὶ βουλόμενος ἐκπρεπῶς τιμῆσαι τὸ θεῖον ἄλλα τε
πάμπολλα κατέθευσεν ἐπινίκια τῆς μάχης καὶ τέσσαρας ἐλέφαντας· εἴτα νύκτωρ ὀνείρασιν
ἐντυχών, ὡς τοῦ θεοῦ μετ' ὀργῆς ἀπειλοῦντος αὐτῷ διὰ τὴν ἀλλόκοτον ἐκείνην θυσίαν,
ἱλασμοῖς τε πολλοῖς ἐχρήσατο καὶ χαλκοῦς ἐλέφαντας ἀντὶ τῶν σφαγέντων ἀνέστησε
τέσσαρας. οὐχ ἦττον δὲ κοινωνικὰ τὰ τῶν λεόντων. οἱ γὰρ νέοι τοὺς βραδεῖς καὶ γέροντας ἤδη
συνεξάγουσιν ἐπὶ θήραν· ὅπου δ' ἂν ἀπαγορεύσωσιν, οἱ μὲν κάθηνται περιμένοντες οἱ δὲ
θηρεύουσι· καὶν λάβωσιν ὅτιοῦν, ἀνακαλοῦνται, μόσχου μυκήματι τὸ βρύχημα ποιοῦντες
ὅμοιον· οἱ δ' εὐθὺς αἰσθάνονται καὶ παραγενόμενοι κοινῇ τὴν ἄγρην ἀναλίσκουσιν. Ἐρωτες δὲ
πολλῶν οἱ μὲν ἄγριοι καὶ περιμανεῖς γεγόνασιν, οἱ δ' ἔχοντες οὐκ ἀπάνθρωπον ὠραῖσμον οὐδ'
ἀναφρόδιτον ὁμιλίαν. οἷος ἦν ὁ τοῦ ἐλέφαντος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τοῦ ἀντερῶντος Ἀριστοφάνει
τῷ γραμματικῷ· τῆς γὰρ αὐτῆς ἡρῶν στεφανοπώλιδος, καὶ οὐχ ἦττον ἦν ὁ ἐλέφας διάδηλος·
ἔφερε γὰρ αὐτῇ τῆς ὀπώρας ἀεὶ 〈τὰ〉 πρατήρια παραπορευόμενος, καὶ χρόνον πολὺν
ὑφίστατο καὶ τὴν προβοσκίδα τῶν χιτωνίων ἐντὸς ὥσπερ χεῖρα παραβαλὼν ἀτρέμα τῆς περὶ τὸ
στήθος ὥρας ἔψαυεν. ὁ δὲ δράκων ὁ τῆς Αἰτωλίδος ἐρασθεὶς ἐφοῖτα νύκτωρ παρ' αὐτὴν καὶ τοῦ
σώματος ὑποδύμενος ἐν χρῶ καὶ περιπλεκόμενος οὐδὲν οὔθ' ἐκὼν οὔτ' ἄκων ἔβλαψεν ἀλλὰ
κοσμίως ἀεὶ περὶ τὸν ὄρθρον ἀπηλλάττετο. συνεχῶς δὲ τοῦτο ποιοῦντος αὐτοῦ, μετώκισαν οἱ
προσήκοντες ἀπωτέρω τὴν ἄνθρωπον· ὁ δὲ τρεῖς μὲν ἢ τέτταρας 〈νύκτας〉 οὐκ ἦλθεν ἀλλ'
ὥς ἔοικε περιῆει ζητῶν καὶ πλανώμενος· μόλις δέ πως ἐξανευρὼν καὶ περιπεσὼν οὐ πρῶως
ὥσπερ εἰώθει ἀλλὰ τραχύτερον τῷ μὲν ἄλλῳ σπειράματι τὰς χεῖρας αὐτῆς ἔδωκε πρὸς τὸ σῶμα,
τῷ δ' ἀπολήγοντι τῆς οὐρᾶς ἐμαστίγου τὰς κνήμας, ἐλαφράν τινα καὶ φιλόστοργον καὶ πλέον
ἔχουσαν τοῦ κολάζοντος τὸ φειδόμενον ὀργὴν ἀποδεικνύμενος. τὸν δ' ἐν Αἰγίῳ
παιδεραστοῦντα χῆνα καὶ τὸν ἐπιθυμήσαντα Γλαύκης τῆς κιθαρωδοῦ κριόν, περιβόητοι γάρ
εἰσι καὶ πολλῶν οἶμαι διηγημάτων διακορεῖς ὑμᾶς εἶναι, διὰ ταῦτα μὲν ἀφήμι. Ψᾶρες δὲ καὶ
κόρακες καὶ ψιττακοὶ μανθάνοντες διαλέγεσθαι καὶ τὸ τῆς φωνῆς πνεῦμα τοῖς διδάσκουσιν
εὐπλαστον οὕτω καὶ μιμηλὸν ἐξαρθοῦν καὶ ρυθμίζειν παρέχοντες ἑμοὶ δοκοῦσι προδικεῖν καὶ
συνηγορεῖν τοῖς ἄλλοις ζώοις ἐν τῷ μανθάνειν, τρόπον τινὰ διδάσκοντες ἡμᾶς, ὅτι καὶ
προφορικοῦ λόγου καὶ φωνῆς ἐνάρθρου μέτεστιν αὐτοῖς· ἢ καὶ πολὺς κατάγελως τὸ πρὸς ταῦτα
καταλιπεῖν ἐκείνοις σύγκρισιν, οἷς οὐδ' ὅσον ὠρύσασθαι μέτεστιν οὐδ' ὅσον στενάξαι φωνῆς.
τούτων δὲ καὶ τοῖς αὐτοφυέσι καὶ τοῖς ἀδιδάκτοις γηρύμασιν ὅση μοῦσα καὶ χάρις ἔπεστιν, οἱ
λογιώτατοι καὶ καλλιφωνότατοι μαρτυροῦσι, τὰ ἥδιστα ποιήματα μέλεσι κύκνων καὶ ἀηδόνων
ῥοδαῖς ἀπεικάζοντες. ἐπεὶ δὲ τοῦ μαθεῖν τὸ διδάξαι λογικώτερον, ἤδη πειστέον Ἀριστοτέλει (an.
h. 536b 18) λέγοντι καὶ τοῦτο τὰ ζῶα ποιεῖν· ὁφθῆναι γὰρ ἀηδόνα νεοσσὸν ἄδειν
προδιδάσκουσαν. μαρτυρεῖ δ' αὐτῷ τὸ φαυλότερον ἄδειν ὅσαις συμβέβηκε μικραῖς ἀλούσαις
ἀποτρόφοις τῶν μητέρων γενέσθαι· διδάσκονται γὰρ αἱ συντρεφόμεναι καὶ μανθάνουσιν οὐ διὰ
μισθὸν οὐδὲ πρὸς δόξαν ἀλλὰ τῷ χαίρειν διαμελιζόμεναι καὶ τὸ καλὸν ἀγαπᾶν μᾶλλον ἢ τὸ
χρειῶδες τῆς φωνῆς. ἔχω δὲ περὶ τούτου καὶ λόγον εἰπεῖν πρὸς ὑμᾶς, ἀκούσας Ἑλλήνων τε
πολλῶν καὶ Ῥωμαίων παραγενομένων. κουρεὺς γὰρ τις ἐργαστήριον ἔχων ἐν Ῥώμῃ πρὸ τοῦ
τεμένους, ὃ καλοῦσιν Ἑλλήνων ἀγοράν, θαυμαστόν τι χρῆμα πολυφώνου καὶ πολυφθόγγου
κίττης ἔτρεφε, καὶ ἀνθρώπου ῥήματα καὶ θηρίων φθόγγους καὶ ψόφους ὀργάνων ἀνταπεδίδου,

μηδενὸς ἀναγκάζοντος ἀλλ' αὐτὴν ἐθίζουσα καὶ φιλοτιμουμένη μηδὲν ἄρρητον ἀπολιπεῖν μηδ' ἀμίμητον. ἔτυχε δέ τις ἐκεῖθεν τῶν πλουσίων ἐκκομιζόμενος ὑπὸ σάλπιγξι πολλαῖς, καὶ γενομένης ὥσπερ εἶωθε κατὰ τὸν τόπον ἐπιστάσεως, εὐδοκιμοῦντες οἱ σαλπικταὶ καὶ κελευόμενοι πολὺν χρόνον ἐνδιέτριψαν· ἡ δὲ κίττα μετὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἄφθογγος ἦν καὶ ἄναυδος, οὐδὲ τὴν αὐτῆς ἐπὶ τοῖς ἀναγκαίοις πάθεσιν ἀφιεῖσα φωνήν. τοῖς οὖν πρότερον αὐτῆς θαυμάζουσι τὴν φωνὴν τότε θαῦμα μεῖζον ἢ σιωπὴ παρῆχε, κωφὸν ἀκροάματος συνήθους παροδεύουσι τὸν τόπον· ὑποψία δὲ φαρμάκων ἐπὶ τοὺς ὁμοτέχνους ἦσαν· οἱ δὲ πλεῖστοι τὰς σάλπιγγας εἵκαζον ἐκπλήξαι τὴν ἀκοήν, τῇ δ' ἀκοῇ συγκατεσβέσθαι τὴν φωνήν. ἦν δ' οὐδέτερα τούτων, ἀλλ' ἄσκησις ὡς ἔοικε καὶ ἀναχώρησις εἰς ἑαυτὸ τοῦ μιμητικοῦ, καθάπερ ὄργανον ἐξαρτυομένου τὴν φωνὴν καὶ παρασκευάζοντος· ἄφνω γὰρ αὐθις ἦκε καὶ ἀνέλαμψεν οὐδὲν τῶν συνήθων καὶ παλαιῶν μιμημάτων ἐκείνων, ἀλλὰ τὰ μέλη τῶν σαλπίγγων αὐταῖς περιόδοις φθεγγομένη καὶ μεταβολὰς πάσας καὶ κρουμάτων διεξιούσα πάντας ρυθμούς· ὥστε, ὅπερ ἔφην, τῆς εὐμαθείας λογικωτέραν εἶναι τὴν αὐτομάθειαν ἐν αὐτοῖς. πλὴν ἔν γε τι μάθημα κυνὸς οὐ δοκῶ μοι παρήσειν, γενόμενος ἐν Ῥώμῃ θεατῆς. παρὼν γὰρ ὁ κύων μίμῳ πλοκὴν ἔχοντι δραματικὴν καὶ πολυπρόσωπον ἄλλας τε μιμήσεις ἀπεδίδου τοῖς ὑποκειμένοις πάθεσι καὶ πράγμασι προσφόρους, καὶ φαρμάκου ποιουμένων ἐν αὐτῷ πεῖραν ὑπνωτικοῦ μὲν ὑποκειμένου δ' εἶναι θανασίμου, τὸν τ' ἄρτον, ᾧ δῆθεν ἐμέμικτο τὸ φάρμακον, ἐδέξατο καὶ καταφαγὼν ὀλίγον ὕστερον ὁμοῖος ἦν ὑποτρέμοντι καὶ σφαλλομένῳ καὶ κερηβαροῦντι· τέλος δὲ προτείνας ἑαυτὸν ὥσπερ νεκρὸς ἔκειτο, καὶ παρῆχεν ἔλκειν καὶ μεταφέρειν, ὡς ὁ τοῦ δράματος ὑπηγόρευε λόγος. ἐπεὶ δὲ τὸν καιρὸν ἐκ τῶν λεγομένων καὶ πραττομένων ἐνόησεν, ἡσυχῇ τὸ πρῶτον ἐκίνησεν ἑαυτόν, ὥσπερ ἐξ ὕπνου βαθέος ἀναφερόμενος, καὶ τὴν κεφαλὴν ἐπάρας διέβλεψεν· ἔπειτα θαυμασάντων, ἐξαναστὰς ἐβάδιζε πρὸς ὃν ἔδει καὶ προσήκαλλε χαίρων καὶ φιλοφρονούμενος, ὥστε πάντας ἀνθρώπους καὶ Καίσαρα (παρῆν γὰρ ὁ γέρων Οὐεσπασιανὸς ἐν τῷ Μαρκέλλου θεάτρῳ) συμπαθεῖς γενέσθαι. Γελοῖοι δ' ἴσως ἐσμὲν ἐπὶ τῷ μανθάνειν τὰ ζῶα σεμνύνοντες, ὧν ὁ Δημόκριτος (B 154) ἀποφαίνει μαθητὰς ἐν τοῖς μεγίστοις γεγονότας ἡμᾶς ἀράχνης <ἐν> ὑφαντικῇ καὶ ἀκεστικῇ, χελιδόνος ἐν οἰκοδομίᾳ, καὶ τῶν λιγυρῶν, κύκνου καὶ ἀηδόνης, ἐν ᾧδῇ κατὰ μίμησιν. ἱατρικῆς δὲ πολὺ τῶν τριῶν εἰδῶν ἐκάστου καὶ γενναῖον ἐν αὐτοῖς μῦθον ὀρῶμεν· οὐ γὰρ μόνον τῷ φαρμακευτικῷ χρῶνται, χελῶναι μὲν ὀρίγανον γαλαῖ δὲ πηγανον, ὅταν ὀφεως φάγωσιν, ἐπεσθίουσαι· κύνες δὲ πόα τινὶ καθαίροντες ἑαυτοὺς χολεριῶντας· ὁ δὲ δράκων τῷ μαράθρῳ τὸν ὀφθαλμὸν ἀμβλυώττοντα λεπτύνων καὶ διαχαράττων· ἡ δ' ἄρκτος, ὅταν ἐκ τοῦ φωλεοῦ προέλθῃ, τὸ ἄρον ἐσθίουσα πρῶτον τὸ ἄγριον· ἡ γὰρ δριμύτης ἀνοίγει συμπεφυκὸς αὐτῆς τὸ ἔντερον· ἄλλως δ' ἀσώδης γενομένη πρὸς τὰς μυρμηκίας τρέπεται καὶ κάθηται προβάλλουσα λιπαρὰν καὶ μαλακὴν ἱκμάδι γλυκεῖαν τὴν γλῶσσαν, ἄχρι οὗ μυρμηκῶν ἀνάπλεως γέννηται· καταπίνουσα γὰρ ὠφελεῖται. τῆς τ' ἴβεως τὸν ὑποκλυσμὸν ἄλμη καθαιρομένης Αἰγύπτιοι συνιδεῖν καὶ μιμήσασθαι λέγουσιν· οἱ δ' ἱερεῖς ὕδατι χρῶνται, περιαγνίζοντες ἑαυτούς, ἐξ οὗ πέπωκεν ἱβίς· ἂν γὰρ ἡ φαρμακῶδες ἡ νοσηρὸν ἄλλως τὸ ὕδωρ, οὐ πρόσσεισιν. ἀλλὰ καὶ τροφῆς ἀποσχέσει ἔνια θεραπεύονται· καθάπερ λύκοι καὶ λέοντες, ὅταν κρεῶν γένωνται διακορεῖς, ἡσυχίαν ἄγουσι κατακείμενοι καὶ συνθάλλοντες ἑαυτούς. τίγριν δὲ φασιν, ἐρίφου παραδοθέντος αὐτῇ, χρωμένην διαίτη μὴ φαγεῖν ἐφ' ἡμέρας δύο, τῇ δὲ τρίτῃ πεινῶσαν αἰτεῖν ἄλλο καὶ τὴν γαλεάγραν σπαράσσειν· ἐκείνου δὲ φρεῖσασθαι οἰομένην σύντροφον ἔχειν ἤδη καὶ σύνοικον. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ χειρουργία χρῆσθαι τοὺς ἐλέφαντας ἱστοροῦσι· καὶ γὰρ ξυστὰ καὶ λόγχας καὶ τοξεύματα, παριστάμενοι τοῖς τετρωμένοις, ἄνευ σπαραγμοῦ ῥαδίως καὶ ἀβλαβῶς ἐξέλκουσιν. αἱ δὲ Κρητικαὶ αἶγες, ὅταν τὸ δίκταμνον φάγωσιν, ἐκβάλλουσαι τὰ τοξεύματα ῥαδίως καταμαθεῖν ταῖς ἐγκύοις τὴν βοτάνην παρέσχον ἐκτρωτικὴν δύναμιν ἔχουσαν· ἐπ' οὐδὲν γὰρ ἄλλο

τρωθεῖσαι φέρονται καὶ ζητοῦσι καὶ διώκουσιν <ἧ> τὸ δίκταμνον. Ἦττον δὲ ταῦτα θαυμαστά, καίπερ ὄντα θαυμάσια, ποιοῦσιν αἱ νόησιν ἀριθμοῦ καὶ δύναμιν τοῦ ἀριθμεῖν ἔχουσαι φύσεις, ὥσπερ ἔχουσιν αἱ περὶ Σοῦσα βόες. εἰσὶ γὰρ αὐτόθι τὸν βασιλικὸν παράδεισον ἄρδουσαι περιάκτοις ἀντλήμασιν, ὧν ὥριστα τὸ πλῆθος· ἑκάτον γὰρ ἑκάστη βοῦς ἀναφέρει καθ' ἡμέραν ἑκάστην ἀντλήματα· πλείονα δ' οὐκ ἔστιν οὔτε λαθεῖν οὔτε βιάσασθαι βουλούμενον· ἀλλὰ καὶ πείρας ἔνεκα πολλάκις προστιθέντων ὑφίσταται καὶ οὐ πρόεισιν, ἀποδοῦσα τὸ τεταγμένον· οὕτως ἀκριβῶς συντίθησι καὶ καταμνημονεύει τὸ κεφάλαιον, ὡς Κτησίας ὁ Κνίδιος (fr. 53) ἱστόρηκε. Λίβυες δ' Αἰγυπτίων καταγελῶσι μυθολογούντων περὶ τοῦ ὄρυγος, ὡς φωνὴν ἀφινέντος ἡμέρας ἐκείνης καὶ ὥρας ἧς ἐπιτέλλει τὸ ἄστρον, ὃ Σῶθιν αὐτοὶ Κύνα δὲ καὶ Σεῖριον ἡμεῖς καλοῦμεν· τὰς γὰρ αὐτῶν ὁμοῦ πάσας αἶγας, ὅταν ἀνάσχη μεθ' ἡλίου τὸ ἄστρον ἀτρεκῶς, ἐκεῖ στρεφομένας ἀποβλέπειν πρὸς τὴν ἀνατολήν· καὶ τεκμήριον τοῦτο τῆς περιόδου βεβαιότατον εἶναι καὶ μάλιστα τοῖς μαθηματικοῖς κανόσιν ὁμολογούμενον. Ἵνα δὲ κορυφὴν ὁ λόγος ἐπιθῇς ἑαυτῷ παύσεται, φέρε κινήσαντες τὴν ἀφ' ἱερᾶς βραχέα περὶ θειότητος αὐτῶν καὶ μαντικῆς εἶπωμεν. οὐ γάρ τι μικρὸν οὐδ' ἄδοξον, ἀλλὰ πολὺ καὶ παμπάλαιον μαντικῆς μόριον οἰωνιστικὴ κέκληται· τὸ γὰρ ὅξυ καὶ νοερὸν αὐτῶν καὶ δι' εὐστροφίαν ὑπήκοον ἀπάσης φαντασίας ὥσπερ ὀργάνῳ τῷ θεῷ παρέχει χρῆσθαι καὶ τρέπειν ἐπὶ τε κίνησιν ἐπὶ τε φωνὰς καὶ γηρύματα καὶ σχήματα νῦν μὲν ἐνστατικὰ νῦν δὲ φορὰ καθάπερ πνεύματα ταῖς μὲν ἐπικόπτοντα ταῖς δ' ἐπευθύνοντα πράξεις καὶ ὁρμὰς εἰς τὸ τέλος. διὸ κοινῇ μὲν ὁ Εὐριπίδης 'θεῶν κήρυκας' ὀνομάζει τοὺς ὄρνιθας· ἰδίᾳ δὲ φησιν ὁ Σωκράτης (Plat. Phaed. 85b) 'ὁμόδουλον' ἑαυτὸν ποιῆσθαι 'τῶν κύκνων'· ὥσπερ αὖ καὶ τῶν βασιλέων Ἀετὸς μὲν ὁ Πύρρος ἦδετο καλούμενος Ἰέραξ δ' ὁ Ἀντίοχος· ἰχθὺς δὲ τοὺς ἀμαθεῖς καὶ ἀνοήτους λοιδοροῦντες ἢ σκώπτοντες ὀνομάζομεν. ἀλλὰ δὴ μυρίων μυριάκις εἰπεῖν παρόντων, ἃ προδείκνυσιν ἡμῖν καὶ προσημαίνει τὰ πεζὰ καὶ πτηνὰ παρὰ τῶν θεῶν, ἐν οὐκ ἔστι τοιοῦτον ἀποφῆναι τῷ προδικοῦντι τῶν ἐνύδρων, ἀλλὰ κωφὰ πάντα καὶ τυφλὰ τῆς προνοίας εἰς τὸν ἄθεον καὶ τιτανικὸν ἀπέρριπται τόπον ὥσπερ ἀσεβῶν χῶρον, οὗ τὸ λογικὸν καὶ νοερὸν ἐγκατέσβεσται τῆς ψυχῆς, ἐσχάτῳ δὲ τινι συμπεφυρμένης καὶ κατακεκλυσμένης αἰσθήσεως μορίῳ σπαίρουσι μᾶλλον ἢ ζῶσιν ἔοικεν.

975 C ΗΡΑΚΛΕΩΝ Ἄναγε τὰς ὀφρῦς, ὦ φίλε Φαίδιμε, καὶ διέγειρε σεαυτὸν ἡμῖν τοῖς ἐνάλοις καὶ νησιώταις· οὐ παιδιὰ τὸ χρῆμα τοῦ λόγου γέγονεν, ἀλλ' ἐρρωμένος ἀγὼν καὶ ῥητορεία κιγκλίδων ἐπιδέουσα καὶ βήματος.

985 C ΦΑΙΔΙΜΟΣ Ἐνέδρα μὲν οὖν, ὦ Ἡρακλέων, σὺν δόλῳ καταφανής· κραιπαλῶσι γὰρ ἔτι τὸ χθιζὸν καὶ βεβαπτισμένοις νήφων, ὡς ὀρᾶς, ὁ γενναῖος ἐκ παρασκευῆς ἐπιτέθεται. παραιτεῖσθαι δ' οὐκ ἔστιν· οὐ γὰρ βούλομαι Πινδάρου (fr. 228) ζηλωτῆς ὧν ἀκοῦσαι τὸ 'τιθεμένων ἀγώνων πρόφασις ἀρετὰν ἐς αἰπὺν ἔβαλε σκότον'. σχολὴ μὲν οὖν πολλὴ ἀρεστὴν ὑμῖν, ἀργούντων οὐ χορῶν ἀλλὰ κυνῶν καὶ ἵππων καὶ δικτύου καὶ πάσης σαγήνης, διὰ τοὺς λόγους ἐκεχειρίας κοινῇ πᾶσι τοῖς ζώοις κατὰ τε γῆν καὶ κατὰ θάλατταν δεδομένης τὸ σήμερον. ἀλλὰ μὴ φοβηθῆτε· χρήσομαι γὰρ αὐτῇ μετρίως, οὔτε δόξας φιλοσόφων οὔτ' Αἰγυπτίων μύθους οὔτ' ἁμαρτύρους Ἰνδῶν ἐπαγόμενος ἢ Λιβύων διηγήσεις· ἃ δὲ πανταχοῦ μάρτυρας ἔχει τοὺς ἐργαζομένους τὴν θάλατταν ὀρώμενα καὶ δίδωσι τῇ ὄψει πίστιν, τούτων ὀλίγα παραθήσομαι. καίτοι τῶν ἐν γῇ παραδειγμάτων ἐπιπροσθοῦν οὐδέν ἐστιν, ἀλλ' ἀνεωγμένη παρέχει τῇ αἰσθήσει τὴν ἱστορίαν· ἢ δὲ θάλασσα μικρὰ κατιδεῖν καὶ γλίσχρα δίδωσι, τῶν δὲ πλείστων κατακαλύπτει γενέσεις καὶ τροφὰς ἐπιθέσεις τε καὶ φυλακὰς ἀλλήλων, ἐν αἷς οὐκ ὀλίγα καὶ συνέσεως ἔργα καὶ μνήμης καὶ κοινωνίας ἀγνοούμενα βλάπτει τὸν λόγον. ἔπειτα τὰ μὲν ἐν γῇ διὰ τὴν ὁμοφυλίαν καὶ τὴν συνδιαίτησιν ἀμωσγέπως συναναχρωννύμενα τοῖς ἀνθρωπίνοις ἦθεσιν ἀπολαύει καὶ τροφῆς καὶ διδασκαλίας καὶ μιμήσεως· ἢ τὸ μὲν πικρὸν ἅπαν καὶ

σκυθρωπὸν ὥσπερ ἐπιμιξία ποτίμου θάλασσαν ἐφηδύνει, τὸ δὲ δυσζύνετον ἅπαν καὶ νωθρὸν ἐπεγείρει ταῖς μετ' ἀνθρώπων κινήσεσιν ἀναρριπιζόμενον. ὁ δὲ τῶν ἐνάλων βίος ὅροις μεγάλοις τῆς πρὸς ἀνθρώπους ἀπωκισμένος ὁμιλίας ἐπέισακτον οὐδὲν οὐδὲ συνειθισμένον ἔχων ἰδίος ἐστὶ καὶ αὐθιγενὴς καὶ ἄκρατος ἀλλοτρίοις ἤθεσι διὰ τὸν τόπον, οὐ διὰ τὴν φύσιν. ἡ γὰρ φύσις ὅσον ἐξικνεῖται μαθήσεως ἐπ' αὐτὴν δεχομένη καὶ στέγουσα παρέχει πολλὰς μὲν ἐγγέλεις [ἱερὰς λεγομένας] ἀνθρώποις χειροήθεις, ὥσπερ τὰς <ἱερὰς λεγομένας> ἐν τῇ Ἀρεθούσῃ, πολλαχοῦ δ' ἰχθύς ὑπακούοντας αὐτῶν ὀνόμασιν· ὥσπερ τὴν Κράσσου μύραιναι ἱστοροῦσιν, ἧς ἀποθανούσης ἔκλαυσεν ὁ Κράσσος· καὶ ποτε Δομετίου πρὸς αὐτὸν εἰπόντος 'οὐ σὺ μυραίνης ἀποθανούσης ἔκλαυσας;· ἀπήντησεν 'οὐ σὺ τρεῖς θάψας γυναῖκας οὐκ ἐδάκρυσας;· οἱ δὲ κροκόδειλοι τῶν ἱερέων οὐ μόνον γνωρίζουσι τὴν φωνὴν καλούντων καὶ τὴν ψαῦσιν ὑπομένουσιν, ἀλλὰ καὶ διαχανόντες παρέχουσι τοὺς ὀδόντας ἐκκαθαίρειν ταῖς χερσὶ καὶ περιμάττειν ὀθονίοις, ἔναγχος δὲ Φιλίνος ὁ βέλτιστος ἦκων πεπλανημένος ἐν Αἰγύπτῳ παρ' ἡμᾶς διηγείτο γραῦν ἰδεῖν ἐν Ἀνταίου πόλει κροκοδείλῳ συγκαθεύδουσιν ἐπὶ σκίμποδος εἰς μάλα κοσμίως παρεκτεταμένῳ. πάλαι δ' ἱστοροῦσι Πτολεμαίου τοῦ βασιλέως παρακαλουμένου τὸν ἱερὸν κροκόδειλον μὴ ἐπακούσαντα μηδὲ πεισθέντα λιπαροῦσι καὶ δεομένοις τοῖς ἱερεῦσι δόξα προσημαίνειν τὴν μετ' οὐ πολὺ συμβᾶσαν αὐτῷ τοῦ βίου τελευτήν· ὥστε μηδὲ τῆς πολυτιμῆτος μαντικῆς ἄμοιρον εἶναι τὸ τῶν ἐνύδρων γένος μηδ' ἀγέραςτον· ἐπεὶ καὶ περὶ Σοῦραν πυνθάνομαι, κώμην ἐν τῇ Λυκίᾳ Φελλοῦ μεταξὺ καὶ Μύρων, καθεζομένους ἐπ' ἰχθύσιν ὥσπερ οἰωνοῖς διαμαντεύεσθαι τέχνη τινὶ καὶ λόγῳ νήξεις καὶ φυγὰς καὶ διώξεις αὐτῶν ἐπισκοποῦντας. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἔστω τοῦ μὴ παντάπασιν ἐκφύλου μηδ' ἀσυμπαθοῦς πρὸς ἡμᾶς ἱκανὰ δείγματα· τῆς δ' ἀκράτου καὶ φυσικῆς συνέσεως μέγα δῆλωμα τὸ κοινόν ἐστιν· οὐδὲν γὰρ οὕτως εὐχεύωτον ἀνθρώπῳ νηκτόν, ὃ μὴ πέτραις προσέχεται καὶ προσπέφυκεν, οὐδ' ἀλώσιμον ἄνευ πραγματείας, ὡς λύκοις μὲν ὄνοι καὶ μέροψι μέλισσαι χελιδόσι δὲ τέττιγες, ἐλάφοις δ' ὄφεις ἀγόμενοι ῥαδίως ὑπ' αὐτῶν (ἢ καὶ τοῦνομα πεποιήται παρώνυμον οὐ τῆς ἐλαφρότητος ἀλλὰ τῆς ἔλξεως τοῦ ὄφεως)· καὶ τὸ πρόβατον προσκαλεῖται τῷ ποδὶ τὸν λύκον, τῇ δὲ παρδάλει τὰ πλεῖστα προσχωρεῖν χαίροντα τῇ ὁσμῇ, μάλιστα δὲ τὸν πίθηκον λέγουσι. τῶν δὲ θαλαττίων ὁμοῦ τι πάντων ἢ προαίσθησις ὑποπτος οὕσα καὶ πεφυλαγμένη πρὸς τὰς ἐπιθέσεις ὑπὸ συνέσεως, οὐχ ἀπλοῦν τὸ τῆς ἄγρας ἔργον οὐδὲ φαῦλον ἀλλ' ὀργάνων τε παντοδαπῶν καὶ σοφισμάτων ἐπ' αὐτὰ δεινῶν καὶ ἀπατηλῶν δεόμενον ἀπείργασται. καὶ τοῦτο δῆλόν ἐστιν ἀπὸ τῶν πάνυ προχείρων. τὸν μὲν γὰρ ἀσπαλιευτικὸν κάλαμον οὐ βούλονται πάχος ἔχειν, καίπερ εὐτόνου δεόμενοι πρὸς τοὺς σπαραγμοὺς τῶν ἀλISCOμένων, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκλέγονται τὸν λεπτόν, ὅπως μὴ πλατεῖαν ἐπιβάλλων σκιὰν ἐκταράττῃ τὸ ὑποπτον αὐτῶν. ἔπειτα τὴν ὀρμιὰν οὐ ποιοῦσι πολὺπλοκον τοῖς ἄμμασι τῶν βρόχων οὐδὲ τραχεῖαν· ἐπεὶ καὶ τοῦτο τοῦ δόλου γίγνεται τεκμήριον αὐτοῖς. καὶ τῶν τριχῶν τὰ καθήκοντα πρὸς τὸ ἄγκιστρον ὡς ἐνὶ μάλιστα λευκὰ φαίνεσθαι μηχανῶνται· μᾶλλον γὰρ οὕτως ἐν τῇ θαλάττῃ δι' ὁμοιότητα τῆς χροᾶς λανθάνουσι. τὸ δ' ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ λεγόμενον (Ω 80) 'ἡ δὲ μολυβδαίνῃ ἰκέλη ἐς βυσσὸν ὄρουσεν, ἦτε κατ' ἀγραύλοιο βοὸς κέρας ἐμβεβαυῖα ἔρχεται ὠμῆστῃσιν ἐπ' ἰχθύσι κῆρα φέρουσα· παρακούοντες ἔνιοι βοεῖαις θριζὶν οἶονται πρὸς τὰς ὀρμιάς χρῆσθαι τοὺς παλαιούς· 'κέρας' γὰρ τὴν τρίχα λέγεσθαι καὶ τὸ κείρασθαι διὰ τοῦτο καὶ τὴν κουράν· καὶ τὸν παρ' Ἀρχιλόχῳ (fr. 59 D) 'κεροπλάστην' φιλόκοσμον εἶναι περὶ κόμην καὶ καλλωπιστήν. ἔστι δ' οὐκ ἀληθές· ἱππέαις γὰρ θριζὶ χρῶνται, τὰς τῶν ἀρρένων λαμβάνοντες· αἱ γὰρ θήλειαι τῷ οὖρῳ τὴν τρίχα βεβρεγμένην ἀδρανῇ ποιοῦσιν. Ἀριστοτέλης δὲ φησὶ μηδὲν ἐν τούτοις λέγεσθαι σοφὸν ἢ περιττὸν ἀλλὰ τῷ ὄντι κεράτιον περιτίθεσθαι πρὸ τοῦ ἀγκίστρου περὶ τὴν ὀρμιάν, ἐπεὶ πρὸς ἄλλο ἐρχόμενοι διεσθίουσι. τῶν δ' ἀγκίστρων τοῖς μὲν στρογγύλοις ἐπὶ κεστρέας καὶ ἀμίας χρῶνται μικροστόμους ὄντας· τὸ γὰρ εὐθύτερον εὐλαβοῦνται πολλάκις

δὲ καὶ τὸ στρογγύλον ὁ κεστρεὺς ὑποπτεύων ἐν κύκλῳ περινήχεται, τῇ οὐρᾷ περιρραπίζων τὸ ἐδῶδιμον καὶ ἀνακάπτων τὸ ἀποκρουόμενον· ἂν δὲ μὴ δύνηται, συν <αγ> αγὼν τὸ στόμα καὶ περιστείλας, τοῖς χεῖλεσιν ἄκροις ἐπιψαύων ἀποκνίζει τοῦ δελέατος, ὁ δὲ λάβραξ ἀνδρικότερον τοῦ ἐλέφαντος οὐχ ἕτερον ἀλλ' αὐτὸς ἑαυτόν, ὅταν περιπέσῃ τῷ ἀγκίστρῳ, βελουκεῖ, τῇ δεῦρο κάκεϊ παραλλάξει τῆς κεφαλῆς ἀνευρύνων τὸ τραῦμα καὶ τὸν ἐκ τοῦ σπαραγμοῦ πόνον ὑπομένων, ἄχρις ἂν ἐκβάλῃ τὸ ἄγκιστρον. ἡ δ' ἁλώπηξ οὐ πολλάκις μὲν ἀγκίστρῳ πρόσεισιν ἀλλὰ φεύγει τὸν δόλον, ἀλοῦσα δ' εὐθὺς ἐκτρέπεται· πέφυκε γὰρ δι' εὐτονίαν καὶ ὑγρότητα μεταβάλλειν τὸ σῶμα καὶ στρέφειν, ὥστε τῶν ἐντὸς ἐκτὸς γενομένων ἀποπίπτειν τὸ ἄγκιστρον. Ταῦτα μὲν οὖν γινώσιν ἐμφαίνει καὶ χρῆσιν ἐπὶ καιρῷ τοῦ συμφέροντος εὐμήχανον καὶ περιττήν· ἄλλα δ' ἐπιδείκνυται μετὰ τοῦ συνετοῦ τὸ κοινωνικὸν καὶ τὸ φιλάλληλον, ὥσπερ ἀνθίαι καὶ σκάροι. σκάρου μὲν γὰρ ἄγκιστρον καταπιόντος, οἱ παρόντες σκάροι προσαλλόμενοι τὴν ὀρμιὰν ἀποτρώγουσιν· οὗτοι δὲ καὶ τοῖς εἰς κύρτον ἐμπεσοῦσι τὰς οὐρὰς παραδόντες ἔξωθεν ἔλκουσι δάκνοντας προθύμως καὶ συνεχῶς οἱ δ' ἀνθίαι τῷ συμφύλῳ βοηθοῦσιν ἰταμώτερον· τὴν γὰρ ὀρμιὰν ἀναθέμενοι κατὰ τὴν ῥάχιν καὶ στήσαντες ὀρθὴν τὴν ἄκανθαν ἐπιχειροῦσι διαπρίειν τῇ τραχύτητι καὶ διακόπτειν. καίτοι χερσαῖον οὐδὲν ἴσμεν ἐτέρῳ κινδυνεύοντι τολμῶν ἀμύνειν, οὐκ ἄρκτον οὐ σὺν οὐδὲ λείαναν οὐδὲ πάρδαλιν· ἀλλὰ συγχωρεῖ μὲν εἰς ταῦτόν ἐν τοῖς θεάτροις τὰ ὁμόφυλα καὶ κύκλῳ μετ' ἀλλήλων περίεισιν, ἐτέρῳ δ' ἕτερον οὐκ οἶδεν οὐδὲ φρονεῖ βοηθεῖν, ἀλλὰ φεύγει καὶ ἀποπηδᾷ πορρωτάτῳ γιγνόμενα τοῦ τετρωμένου καὶ θνήσκοντος. ἡ δὲ τῶν ἐλεφάντων ἱστορία, φίλε, τῶν εἰς τὰ ὀρύγματα φορούντων καὶ τὸν ὀλισθόντα διὰ χώματος ἀναβιβαζόντων ἔκτοπός ἐστι δεινῶς καὶ ἀλλοδαπῇ καὶ καθάπερ ἐκ βασιλικοῦ διαγράμματος ἐπιτάττουσα πιστεύειν αὐτῇ τῶν Ἰόβα βιβλίων· ἀληθὴς δ' οὕσα πολλὰ δείκνυσι τῶν ἐνάλων μὴδὲν ἀπολειπόμενα τῷ κοινωνικῷ καὶ συνετῷ τοῦ σοφωτάτου τῶν χερσαίων. ἀλλὰ περὶ κοινωνίας αὐτῶν ἴδιος ἔσται τάχα λόγος. Οἱ δ' ἀλιεῖς συνορώντες ὥσπερ ἀλεξήμασι παλαισμάτων τὰ πλεῖστα διακρουόμενα τὰς ἀπ' ἀγκίστρου βολὰς ἐπὶ βίας ἐτράπησαν, καθάπερ οἱ Πέρσαι σαγηνεύοντες, ὡς τοῖς ἐνσχεθεῖσιν οὐδεμίαν ἐκ λογισμοῦ καὶ σοφίας διάφευξιν οὕσαν. ἀμφιβλήστροις μὲν γὰρ καὶ ὑποχαῖς κεστρεῖς καὶ ἰουλίδες ἀλίσκονται, μόρμουροί τε καὶ σαργοὶ καὶ κωβιοὶ καὶ λάβρακες· τὰ δὲ βολιστικὰ καλούμενα, τρίγλαν καὶ χρυσωπὸν καὶ σκορπίον, γρίποις τε καὶ σαγήναις σύρουσι περιλαμβάνοντες, [τῶν δικτύων] ὧν τὸ γένος ὀρθῶς Ὅμηρος (Ε 487) πανάγρην προσεῖπεν. ἀλλὰ καὶ πρὸς ταῦτα μηχαναὶ ταῖς γαλαῖς εἰσιν ὥσπερ τῷ λάβρακι· συρομένην γὰρ αἰσθανόμενος βία διίστησι καὶ τύπτων κοιλαίνει τοῦδαφος· ὅταν δὲ ποιήσῃ τῇ ἐπιδρομῇ τοῦ δικτύου χώραν, <ἐν> ἔωσεν ἑαυτόν καὶ προσέχεται, μέχρις ἂν παρέλθῃ. δελφίς δὲ περιληφθεὶς, ὅταν συναίσθηται γεγωνὸς ἐν ἀγκάλαις σαγήνης, ὑπομένει μὴ ταραττόμενος ἀλλὰ χαίρων· εὐωχεῖται γὰρ ἄνευ πραγματείας ἀφθόνων ἰχθύων παρόντων· ὅταν δὲ πλησίον τῇ γῇ προσίῃ, <δια> φαγὼν τὸ δίκτυον ἅπεισιν. εἰ δὲ μὴ φθαίῃ διαφυγὼν, τὸ πρῶτον οὐδὲν ἔπαθε δεινὸν ἀλλὰ διαρράψαντες αὐτοῦ περὶ τὸν λόφον ὀλοσχοίνους ἀφῆκαν· αὐθις δὲ ληφθέντα πληγαῖς κολάζουσι, γνωρίσαντες ἐκ τοῦ διαρράμματος. σπανίως δὲ τοῦτο συμβαίνει· συγγνώμης γὰρ τυγχάνοντες τὸ πρῶτον εὐγνωμονοῦσιν οἱ πλεῖστοι καὶ φυλάττονται τὸ λοιπὸν μὴ ἀδικεῖν. ἔτι δὲ πολλῶν τῶν πρὸς εὐλάβειαν καὶ προφυλακὴν καὶ ἀπόδρασιν ὄντων παραδειγμάτων, οὐκ ἄξιόν ἐστι τὸ τῆς σηπίας παρελθεῖν. τὴν γὰρ καλουμένην μύτιν παρὰ τὸν τράχηλον ἔχουσα πλήρῃ ζοφερᾷς ὑγρότητος, ἣν θόλον καλοῦσιν, ὅταν καταλαμβάνηται, μεθήσιν ἔξω, τεχνωμένη, τῆς θαλάττης διαθολωθείσης ποιήσασα περὶ αὐτὴν σκότος, ὑπεκδύναι καὶ ἀποδρᾶναι τὴν τοῦ θηρεύοντος ὄψιν· ἀπομιμουμένη τοὺς Ὀμήρου (Ε 345 passim) θεοὺς 'κυανέῃ νεφέλῃ' πολλάκις οὕς ἂν σῶσαι θέλωσιν ὑφαιρουμένους καὶ διακλέπτοντας. ἀλλὰ τούτων μὲν ἄλις. Τῆς δ' ἐπιχειρητικῆς καὶ θηρευτικῆς δεινότητος αὐτῶν

ἐν πολλοῖς σοφίσματα κατιδεῖν ἔστιν. ὁ μὲν γὰρ ἀστήρ, ὦν ἂν ἄψηται, πάντα διαλυόμενα καὶ διατηκόμενα γινώσκων ἐνδίδωσι τὸ σῶμα καὶ περιορᾷ ψαυόμενον ὑπὸ τῶν παρατρεχόντων ἢ προσπελαζόντων. τῆς δὲ νάρκης ἴστε δήπου τὴν δύναμιν, οὐ μόνον τοὺς θιγόντας αὐτῆς ἐκπηγνύουσιν, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς σαγήνης βαρύτητα ναρκώδη ταῖς χερσὶ τῶν ἀντιλαμβανομένων ἐμποιοῦσαν. ἔνιοι δ' ἰστοροῦσι, πείραν αὐτῆς ἐπὶ πλέον λαμβάνοντες, ἂν ἐκπέση ζῶσα, κατασκεδαννύντες ὕδωρ ἄνωθεν, αἰσθάνεσθαι τοῦ πάθους ἀνατρέχοντος ἐπὶ τὴν χεῖρα καὶ τὴν ἀφὴν ἀμβλύνοντος ὡς ἔοικε διὰ τοῦ ὕδατος τρεπομένου καὶ προπεπονθότος. ταύτης οὖν ἔχουσα σύμφυτον αἴσθησιν μάχεται μὲν ἐξ ἐναντίας πρὸς οὐδὲν οὐδὲ διακινδυνεύει· κύκλῳ δὲ περιοῦσα τὸ θηρευόμενον ὥσπερ βέλη διασπείρει τὰς ἀπορροάς, φαρμάττουσα τὸ ὕδωρ πρῶτον, εἶτα τὸ ζῶον διὰ τοῦ ὕδατος, μήτ' ἀμύνεσθαι δυνάμενον μήτε φυγεῖν ἀλλ' ἐνισχόμενον ὥσπερ ὑπὸ δεσμῶν καὶ πηγνύμενον. ὁ δὲ καλούμενος ἀλιεὺς γινώριμος μὲν ἔστι πολλοῖς καὶ διὰ τοῦργον αὐτῷ γέγονε τοῦνομα· ᾧ σοφίσματι καὶ τὴν σηπῖαν χρῆσθαι φησιν ὁ Ἀριστοτέλης· καθήσι γὰρ ὥσπερ ὀρμιὰν ἀπὸ τοῦ τραχήλου πλεκτάνην, μηκύνεσθαι τε πόρρω χαλώσης καὶ πάλιν συντρέχειν εἰς ἑαυτὴν ἀναλαμβάνουσης ῥᾶστα πεφυκυῖαν. ὅταν οὖν τι τῶν μικρῶν ἰχθυδίων ἴδῃ πλησίον, ἐνδίδωσι δακεῖν καὶ κατὰ μικρὸν ἀναμηρύεται λανθάνουσα καὶ προσάγεται, μέχρις ἂν ἐν ἐφικτῷ τοῦ στόματος γένηται τὸ προσισχόμενον. τῶν δὲ πολυπόδων τῆς χροᾶς τὴν ἄμειψιν ὃ τε Πίνδαρος περιβόητον πεποίηκεν εἰπὼν (fr. 43) 'ποντίου θηρὸς <πετραίου> χρωτὶ μάλιστα νόον προσφέρων πάσαις πολίεσσιν ὁμίλει·' καὶ Θεόγνις ὁμοίως (v. 215) 'πουλύποδος νόον ἴσχε πολυχρόου, ὃς ποτὶ πέτρῃ, τῇ περ ὁμίλῃσιν, τοῖος ἰδεῖν ἐφάνη.' μεταβάλλει γὰρ ὁ μὲν χαμαιλέων οὐδέν τι μηχανώμενος οὐδὲ κατακρύπτων ἑαυτὸν ἀλλ' ὑπὸ δέους ἄλλως τρέπεται, φύσει ψοφοδεὴς ὦν καὶ δειλός· συνέπεται δὲ καὶ πνεύματος πλήθος, ὡς Θεόφραστος (fr. 189)· ὀλίγον γὰρ ἀποδεῖ πᾶν τὸ σῶμα τοῦ ζώου πλήρες εἶναι πνεύμονος, ᾧ τεκμαίρεται τὸ πνευματικὸν αὐτοῦ καὶ διὰ τοῦτο πρὸς τὰς μεταβολὰς εὐτρεπτον. τοῦ δὲ πολυπόδος ἔργον ἔστιν οὐ πάθος ἢ μεταβολή· μεταβάλλει γὰρ ἐκ προνοίας, μηχανῇ χρώμενος τοῦ λανθάνειν ἃ δέδιε καὶ λαμβάνειν οἷς τρέφεται· παρακρουόμενος γὰρ <τὰ μὲν> αἰρεῖ μὴ φεύγοντα τὰ δ' ἐκφεύγει παρερχόμενα. τὸ μὲν γὰρ αὐτοῦ τὰς πλεκτάνας κατεσθίειν αὐτὸν ψευδός ἐστιν· τὸ δὲ μύραιναι δεδιέναι καὶ γόγγρον ἀληθές ἐστιν· ὑπ' ἐκείνων γὰρ κακῶς πάσχει, δρᾷν μὴ δυνάμενος ἐξολισθανόντων. ὥσπερ αὖ πάλιν ὁ κάραβος ἐκείνων μὲν ἐν λαβαῖς γενομένων περιγίγνεται ῥαδίως· ἢ γὰρ ψιλότης οὐ βοηθεῖ πρὸς τὴν τραχύτητα· τοῦ δὲ πολυπόδος εἴσω τὰς πλεκτάνας διωθοῦντος ἀπόλλυται. καὶ τὸν κύκλον τοῦτον καὶ τὴν περίδον ταῖς κατ' ἀλλήλων διώξεσι καὶ φυγαῖς γύμνασμα καὶ μελέτην ἢ φύσις αὐτοῖς ἐναγώνιον πεποίηκε δεινότητος καὶ συνέσεως. Ἀλλὰ μὴν ἐχίνου γέ τινα χερσαίου διηγέσατο πρόγνωσιν Ἀριστότιμος πνευμάτων, ὃς ἐθαύμαζε καὶ γεράνων τὴν ἐν τριγώνῳ πτήσιν· ἐγὼ δ' ἐχίνον μὲν οὐχ ἕνα Κυζικηνὸν ἢ Βυζάντιον, ἀλλὰ πάντας ὁμοῦ παρέχομαι τοὺς θαλαττίους, ὅταν αἰσθωνται μέλλοντα χειμῶνα καὶ σάλον, ἐρματιζομένους λιθιδίοις, ὅπως μὴ περιτρέπωνται διὰ κουφότητα μηδ' ἀποσύρωνται γενομένου κλύδωνος, ἀλλ' ἐπιμένωσιν ἀραρότως τοῖς πετριδίοις. ἢ δὲ γεράνων μεταβολὴ τῆς πτήσεως πρὸς ἄνεμον οὐχ ἐνὸς γένους ἐστίν, ἀλλὰ τοῦτο κοινὴ πάντες ἰχθύες νοοῦντες αἰεὶ πρὸς κύμα καὶ ῥοῦν ἀντινήχονται καὶ παραφυλάττουσιν, ὅπως μὴ κατ' οὐρὰν προσφερομένου τοῦ πνεύματος ἢ λεπίς ἀναπτυσσομένη λυπῇ τὸ σῶμα γυμνούμενον καὶ διατραχυνόμενον· ὅθεν αἰεὶ συνέχουσιν ἑαυτοὺς ἀντιπρώρους· σχιζομένη γὰρ οὕτω κατὰ κορυφὴν ἢ θάλασσα τά τε βράγχια καταστέλλει καὶ κατὰ τῆς ἐπιφανείας ῥέουσα λείως πιέζει καὶ οὐκ ἀνίστησι τὸ φρικῶδες. τοῦτο μὲν οὖν, ὥσπερ ἔφην, κοινόν ἐστι τῶν ἰχθύων, πλην τοῦ ἔλλοπος· τοῦτον δὲ φασι κατ' ἄνεμον καὶ ῥοῦν νήχεσθαι, μὴ φοβούμενον τὴν ἀναχάραξιν τῆς λεπίδος, ἅτε δὴ μὴ πρὸς οὐρὰν τὰς ἐπιπυχὰς ἐχούσης. Ὁ δὲ θύννος οὕτως ἰσημερίας αἰσθάνεται καὶ τροπῆς, ὥστε

καὶ τὸν ἄνθρωπον διδάσκειν μὴδὲν ἀστρολογικῶν κανόνων δεόμενος· ὅπου γὰρ ἂν αὐτὸν χειμῶνος αἱ τροπαὶ καταλάβωσιν, ἀτρεμεῖ καὶ διατρίβει περὶ τὸν αὐτὸν τόπον ἄχρι τῆς ἰσημερίας. ‘ἀλλὰ τῆς γεράνου σοφὸν ἢ τοῦ λίθου περίδραξις, ὅπως προῖεμένη πυκνὸν ἐξυπνίζεται’. καὶ πόσω σοφώτερον, ὧ φίλε, τὸ τοῦ δελφίνου, ὧ ‘στῆναι μὲν οὐ θέμις οὐδὲ παύσασθαι φορᾶς’· αἰκίνητος γάρ ἐστιν ἢ φύσις αὐτοῦ καὶ ταῦτ’ ἔχουσα τοῦ ζῆν καὶ τοῦ κινεῖσθαι πέρας· ὅταν δ’ ὕπνου δέηται, μετεωρίσας ἄνω τὸ σῶμα πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάττης, ὕπτιον ἀφῆκε διὰ βάθους, αἰώρας τινὶ σάλῳ κοιμιζόμενος, ἄχρι προσπεσεῖν καὶ ψαῦσαι τῆς γῆς· οὕτω δ’ ἐξυπνισθεὶς ἀναρροίζει καὶ πάλιν ἄνω γενόμενος ἐνδίδωσι, καὶ φέρεται κινήσει τινὰ μεμιγμένην ἀνάπαυσιν αὐτῷ μηχανώμενος. τὸ δ’ αὐτὸ δρᾶν καὶ θύννους ἀπὸ τῆς αὐτῆς αἰτίας λέγουσιν. ἐπεὶ δ’ ἄρτι τὴν μαθηματικὴν αὐτῶν τῆς τοῦ ἡλίου μεταβολῆς ἐτέλεσα πρόγνωσιν, ἧς μάρτυς Ἀριστοτέλης (an. h. 598b 25) ἐστίν, ἄκουσον ἤδη τὴν ἀριθμητικὴν ἐπιστήμην αὐτῶν· πρότερον δέ, ναὶ μὰ Δία, τὴν ὀπτικήν, ἣν ἔοικε μὴδ’ Αἰσχύλος ἀγνοῆσαι· λέγει γάρ που (fr. 308) ‘τὸ σκαιὸν ὄμμα παραβαλὼν θύννου δίκην’. τῷ γὰρ ἑτέρῳ δοκοῦσιν ἀμβλυώττειν· ὅθεν ἐμβάλλουσιν εἰς τὸν Πόντον ἐν δεξιᾷ τῆς γῆς ἐχόμενοι, καὶ τὸναντίον ὅταν ἐξίωσιν, ἐμφρόνως πάνυ καὶ νουνεχῶς αἰετὴν τοῦ σώματος φυλακὴν ἐπὶ τῷ κρεῖττονι ποιούμενοι τῶν ὀφθαλμῶν. ἀριθμητικῆς δὲ διὰ τὴν κοινωνικὴν, ὡς ἔοικε, καὶ φιλάλληλον ἀγάπην αὐτῶν δεηθέντες οὕτως ἐπ’ ἄκρον ἤκουσι τοῦ μαθήματος, ὥστ’, ἐπεὶ πάνυ χαίρουσι τῷ συντρέφεσθαι καὶ συναγελάζεσθαι μετ’ ἀλλήλων, αἰετὸ πλῆθος τῷ σχήματι κυβίζουσι καὶ στερεὸν ἐκ πάντων ποιοῦσιν, ἐξ ἴσοις ἐπιπέδοις περιεχόμενον· εἴτα νήχονται κατὰ τάξιν οὕτως τὸ πλαίσιον ἀμφίστομον διαφυλάττοντες. ὁ γοῦν θυνοσκοπός, ἂν ἀκριβῶς λάβῃ τὸν ἀριθμὸν τῆς ἐπιφανείας, εὐθὺς ἀποφαίνεται πόσον καὶ ἅπαν τὸ πλῆθος ἐστίν, εἰδὼς ὅτι καὶ τὸ βάθος αὐτῶν ἐν ἴσῳ τεταγμένον στοιχεῖω πρὸς τε τὸ πλάτος ἐστὶ καὶ τὸ μήκος. ἀμύαις δὲ καὶ τοῦνομα παρέσχηκεν ὁ συναγελασμός, οἷμαι δὲ καὶ ταῖς πηλαμύσι. τῶν δ’ ἄλλων γενῶν ὅσα φαίνεται καὶ ζῆ κοινωνικῶς μετ’ ἀλλήλων ἀγεληδὸν οὐκ ἂν τις εἴποι τὸν ἀριθμὸν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐπὶ τὰς κατ’ ἰδίαν κοινωνίας αὐτῶν καὶ συμβιώσεις ἰτέον. ὧν ἐστὶ καὶ ὁ τὸ πλεῖστον ἐξαναλώσας Χρυσίππου μέλαν πιννοτήρας, παντὶ καὶ φυσικῷ βιβλίῳ καὶ ἠθικῷ προεδρίαν ἔχων· τὸν γὰρ σπογοτήραν οὐχ ἰστόρηκεν, οὐ γὰρ ἂν παρέλιπεν. ὁ μὲν οὖν πιννοτήρας ζῶν ἐστὶ καρκινῶδες, ὡς φασί, καὶ τῇ πίννῃ σύνεστι καὶ πυλωρεῖ τὴν κόγχην προκαθήμενος, ἥν ἀνεωγμένην καὶ διακεχηνυῖαν, ἄχρις οὗ προσπέσῃ τι τῶν ἀλωσίμων αὐτοῖς ἰχθυῶν· τότε δὲ τὴν σάρκα τῆς πίννης δακὼν παρεισῆλθεν, ἡ δὲ συνέκλεισε τὴν κόγχην, καὶ κοινῶς τὴν ἄγραν ἐντὸς ἔρκους γενομένην κατεσθίουσι. τὸν δὲ σπόγγον ἡνιοχεῖ θηρίδιον οὐ καρκινῶδες ἀλλ’ ἀράχνη παραπλήσιον· οὐ γὰρ ἄψυχον οὐδ’ ἀναίσθητον οὐδ’ ἄναιμον ὁ σπόγγος ἐστὶν ἀλλὰ ταῖς μὲν πέτραις, ὡς ἄλλα πολλά, προσπέφυκεν, ἔχει δὲ κίνησιν ἰδίαν ἐξ ἑαυτοῦ καὶ εἰς ἑαυτόν, οἷον ὑπομνήσεως καὶ παιδαγωγίας δεομένην· μανὸς γὰρ ὧν ἄλλως καὶ τοῖς ἀραιώμασιν ἀνειμένος ὑπ’ ἀργίας καὶ ἀμβλύτητος, ὅταν ἐμβῇ τι τῶν ἐδωδύμων, ἐκείνου σημῆναντος ἔμυσε καὶ κατηνάλωσεν· ἔτι δὲ μᾶλλον ἀνθρώπου προσιόντος ἢ θιγόντος διδασκόμενος καὶ χαρασσόμενος οἷον ἔφριξε καὶ συνέκλεισε τὸ σῶμα πῆξας καὶ πυκνώσας, ὥστε μὴ ῥαδίαν ἀλλὰ δύσεργον εἶναι τὴν ὑποτομὴν αὐτοῦ τοῖς θηρεύουσιν. αἱ δὲ πορφύραι συναγελαζόμεναι τὸ μὲν κηρίον, ὥσπερ αἱ μέλιτται, κοινῇ ποιοῦσιν, ἐν ᾧ λέγονται γονεῦν· τὰ δ’ ἐδώδιμα τῶν βρύων καὶ τῶν φυκίων ἀναλαμβάνουσαι προσισχόμενα τοῖς ὀστράκοις οἷον ἐν περιόδῳ κυκλουμένην ἐστίασιν ἀλλήλαις παρέχουσιν, ἐτέραν ἐτέρας ἔξωθεν ἐπινεμομένης. Καὶ τί ἂν τις ἐν τούτοις τὴν κοινωνίαν θαυμάσειεν, ὅπου τὸ πάντων ἀμικτότατον καὶ [τὸ] θηριωδέστατον ὧν τρέφουσι ποταμοὶ καὶ λίμναι καὶ θάλασσαι ζῶν, ὁ κροκόδειλος, θαυμαστὸν ἑαυτὸν ἐπιδείκνυται πρὸς κοινωνίαν καὶ χάριν ἐν τοῖς πρὸς τὸν τροχίλον συμβολαίοις; ὁ γὰρ τροχίλος ἐστὶ μὲν ὄρνις τῶν ἐλείων καὶ παραποταμίων, φρουρεῖ δὲ τὸν

κροκοδείλον οὐκ οἰκόσιτος ἀλλὰ τοῖς ἐκείνου λειψάνοις παρατρεφόμενος· ὅταν γὰρ αἰσθῇται, τοῦ κροκοδείλου καθεύδοντος, ἐπιβουλεύοντα τὸν ἰχνεύμονα πηλούμενον ἐπ' αὐτὸν ὥσπερ ἀθλητὴν κονιόμενον, ἐπεγείρει φθεγγόμενος καὶ κολάπτων· ὁ δ' οὕτως ἐξημεροῦται πρὸς αὐτόν, ὥστε τοῦ στόματος διαχανὼν ἐντὸς παρήσι, καὶ χαίρει τὰ λεπτὰ τῶν ἐνισχομένων τοῖς ὁδοῦσι σαρκῶν ἐκλέγοντος ἀτρέμα τῷ ῥάμφει καὶ διασκαλεύοντος· ἂν δὲ μετρίως ἔχων ἤδη βούληται συναγαγεῖν τὸ στόμα καὶ κλεῖσαι, προκλίνει τὴν σιαγόνα καὶ διασημαίνει καὶ οὐ πρότερον καθίσιν ἢ συναισθανόμενον ἐκπτήναι τὸν τροχίλον. ὁ δὲ καλούμενος ἡγεμὼν μεγέθει μὲν ἐστὶ καὶ σχήματι κωβιῶδες ἰχθύδιον, τὴν δ' ἐπιφάνειαν ὄρνιθι φρίσσοντι διὰ τὴν τραχύτητα τῆς λεπίδος εἰκέναι λέγεται, καὶ αἰεὶ σύνεστιν ἐνὶ τῶν μεγάλων κητῶν καὶ προνήχεται, τὸν δρόμον ἐπευθύνων, ὅπως οὐκ ἐνσχεθήσεται βράχεσιν οὐδ' εἰς τέναγος ἢ τινα πορθμὸν ἐμπεσεῖται δυσέξοδον· ἔπεται γὰρ αὐτῷ τὸ κῆτος, ὥσπερ οἶακι ναῦς, παραγόμενον εὐπειθῶς. καὶ τῶν μὲν ἄλλων, ὅτι ἂν παραλάβῃ τῷ χάσματι ζῶον ἢ σκάφος ἢ λίθον, εὐθὺς διέφθαρται καὶ ἀπόλωλε πᾶν ἐμβεβυθισμένον· ἐκείνον δὲ γιγνώσκον ἀναλαμβάνει τῷ στόματι καθάπερ ἄγκυραν ἐντός· ἐγκαθεύδει γὰρ αὐτῷ καὶ τὸ κῆτος ἔστηκεν ἀναπαυομένου καὶ ὁρμεῖ· προελθόντος δ' αὐθις ἐπακολουθεῖ μήθ' ἡμέρας μήτε νυκτὸς ἀπολειπόμενον, ἢ ῥέμβεται καὶ πλανᾶται, καὶ πολλὰ διεφθάρη καθάπερ ἀκυβέρνητα πρὸς γῆν ἐξενεχθέντα. καὶ γὰρ ἡμεῖς περὶ Ἀντίκυραν ἐώρακαμεν οὐ πάλαι· καὶ πρότερον ἱστοροῦσιν οὐ πόρρω Βουνῶν ἐξοκείλαντος καὶ κατασαπέντος λοιμὸν γενέσθαι. ἄρ' οὖν ἄξιόν ἐστι ταύταις ταῖς κοινωνίαις καὶ συμπεριφοραῖς παραβάλλειν ἄσπερ Ἀριστοτέλης (p. 354 R.) ἱστορεῖ φιλίας ἀλωπέκων καὶ ὄψεων διὰ τὸ κοινὸν αὐτοῖς πολέμιον εἶναι τὸν αἰτόν, ἢ τὰς ωτίδων πρὸς ἵππους, ὅτι χαίρουσι προσπελάζουσαι καὶ διασκάλουσαι τὸν ὄνθον; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐδ' ἐν μελίτταις ὁρῶ τοσαύτην ἀλλήλων ἐπιμέλειαν οὐδ' ἐν μύρμηξι· τὸ γὰρ κοινὸν αὖξουσι πᾶσαι καὶ πάντες ἔργον, ἐτέρῳ δὲ καθ' ἕτερον ἐτέρου στοχασμὸς οὐδεὶς οὐδὲ φροντὶς ἔστιν. Ἔτι δὲ μᾶλλον κατοψόμεθα τὴν διαφοράν, ἐπὶ τὰ πρεσβύτατα καὶ μέγιστα τῶν κοινωνικῶν ἔργων καὶ καθηκόντων τὰ περὶ τὰς γενέσεις καὶ τεκνώσεις τὸν λόγον τρέψαντες. πρῶτον μὲν γὰρ οἱ λίμναις παρήκουσαν ἢ ποταμοὺς ὑποδεχομένην νεμόμενοι θάλατταν ἰχθύες, ὅταν μέλλωσι τίκτειν, ἀνατρέχουσι, τῶν ποτίμων ὑδάτων τὴν πραότητα καὶ τὸ ἄσαλον διώκοντες· ἀγαθὴ γὰρ ἡ γαλήνη λοχεύσαι· καὶ τὸ ἄθηρον ἅμα ταῖς λίμναις ἔνεστι καὶ ποταμοῖς, ὥστε σῶζεσθαι τὰ τικτόμενα. διὸ καὶ πλεῖστα καὶ μάλιστα γονεύεται περὶ τὸν Εὐξείνιον πόντον· οὐ γὰρ τρέφει κήτη ἀλλ' ἢ φώκην ἀραιὰν καὶ δελφίνα μικρόν· ἔτι δ' ἡ τῶν ποταμῶν ἐπιμιξία, πλείστων καὶ μεγίστων ἐκδιδόντων εἰς τὸν Πόντον, ἥπιον παρέχει καὶ πρόσφορον τοῖς λοχευομένοις κρᾶσιν. τὸ δὲ τοῦ ἀνθίου θαυμασιώτατόν ἐστιν, ὃν Ὅμηρος (Π 407) 'ἱερὸν ἰχθύν' εἶρηκε· καίτοι μέγαν τινὲς οἶονται τὸν ἱερὸν καθάπερ ὁστοῦν ἱερὸν τὸ μέγα, καὶ τὴν ἐπιληψίαν, μεγάλην νόσον οὔσαν, ἱερὰν καλοῦσιν· ἔνιοι δὲ κοινῶς τὸν ἄφετον καὶ ἱερωμένον. Ἐρατοσθένης δὲ τὸν χρύσοφρυν εἰσὶν (fr. 14 H.) 'εὐδρομίην χρύσειον ἐπ' ὀφρύσιν ἱερὸν ἰχθύν' λέγειν· πολλοὶ δὲ τὸν ἔλλοπα, σπάνιος γὰρ ἐστὶ καὶ οὐ ῥάδιος ἀλῶναι. φαίνεται δὲ περὶ Παμφυλίαν πολλάκις· ἂν οὖν ποτε λάβωσι, στεφανοῦνται μὲν αὐτοὶ στεφανοῦσι δὲ τὰς ἀλιάδας, κρότῳ δὲ καὶ πατάγῳ καταπλέοντας αὐτοὺς ὑποδέχονται καὶ τιμῶσιν. οἱ δὲ πλεῖστοι τὸν ἀνθίαν ἱερὸν εἶναι καὶ λέγεσθαι νομίζουσιν· ὅπου γὰρ ἂν ἀνθίας ὀφθῇ, θηρίον οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ θαρροῦντες μὲν οἱ σπογγοθῆραι κατακολυμβῶσι θαρροῦντες δὲ τίκτουσιν οἱ ἰχθύες, ὥσπερ ἐγγυητὴν ἀσυλίας ἔχοντες. ἢ δ' αἰτία δυσλόγιστος, εἴτε φεύγει τὰ θηρία τὸν ἀνθίαν ὥς σὺν ἐλέφαντες ἀλεκτρυόνα δὲ λέοντες, εἴτ' ἐστὶ σημεῖα τόπων ἀθήρων, ἃ γινώσκει καὶ παραφυλάττει συνετὸς ὢν καὶ μνημονικὸς ὁ ἰχθύς. Ἀλλ' ἢ γε πρόνοια κοινὴ τοῖς τίκτουσι τῶν γεννωμένων· οἱ δ' ἄρρενες οὐ τὸν αὐτῶν κατεσθίουσι γόνον, ἀλλὰ καὶ προσδιατρίβουσι τοῖς κυήμασιν ὥφουλακοῦντες ὥς ἱστόρηκεν Ἀριστοτέλης (an. h. 621a 23)· οἱ δ' ἐπόμενοι ταῖς θηλείαις καταρραίνουσι <κατὰ> μικρὸν τὸν

θορόν· ἄλλως γὰρ οὐ γίγνεται μέγα τὸ τεχθὲν ἀλλ' ἀτελὲς μένει καὶ ἄναυξον. ἰδίᾳ δ' αἱ φυκίδες ἐκ τῶν φυκίων οἷον νεοττιὰν διαπλασάμεναι περιαμπέχουσι τὸν γόνον καὶ σκέπουσιν ἀπὸ τοῦ κλύδωνος. τοῦ δὲ γαλεοῦ τὸ φιλόστοργον οὐδενὶ τῶν ἡμερωτάτων ζῶων ὑπερβολὴν γλυκυθυμίας πρὸς τὰ ἔγγονα καὶ χρηστότητος ἀπολέλοιπε· τίκτουσι μὲν γὰρ ὦόν, εἶτα <τὸ> ζῶον οὐκ ἐκτὸς ἀλλ' ἐντὸς ἐν ἑαυτοῖς [καί] τρέφουσιν οὕτω καὶ φέρουσιν ὥσπερ ἐκ δευτέρας γενέσεως· ὅταν δὲ μείζονα γένηται, μεθιᾷσι θύραζε καὶ διδάσκουσι νήχεσθαι πλησίον· εἶτα πάλιν εἰς ἑαυτοὺς διὰ τοῦ στόματος ἐπαναλαμβάνουσι καὶ παρέχουσιν ἐνδιαιτᾶσθαι τὸ σῶμα χώραν ἅμα καὶ τροφήν καὶ καταφυγὴν, ἄχρις ἂν ἐν δυνάμει τοῦ βοηθεῖν αὐτοῖς γένηται. θαυμαστὴ δὲ καὶ ἡ τῆς χελώνης περὶ τὴν γένεσιν καὶ σωτηρίαν τῶν γεννωμένων ἐπιμέλεια· τίκτει μὲν γὰρ ἐκβαίνουσα τῆς θαλάττης πλησίον, ἐπώαζειν δὲ μὴ δυναμένη μηδὲ χερσεύειν πολὺν χρόνον ἐντίθησι τῇ ψάμμῳ τὰ ὡὰ καὶ τὸ λειότατον ἐπαμᾶται τῆς θινὸς αὐτοῖς καὶ μαλακώτατον· ὅταν δὲ καταχώσῃ καὶ ἀποκρύψῃ βεβαίως, οἱ μὲν λέγουσι τοῖς ποσὶν ἀμύττειν καὶ καταστίζειν τὸν τόπον, εὖσημον ἑαυτῇ ποιοῦσαν, οἱ δὲ τὴν θήλειαν ὑπὸ τοῦ ἄρρενος στρεφομένην τύπους ἰδίους καὶ σφραγίδας ἐναπολείπειν· ὃ δὲ τούτου θαυμασιώτερόν ἐστιν, ἡμέραν ἐκφυλάξασα τεσσαρακοστὴν (ἐν τοσαύταις γὰρ ἐκπέττεται καὶ περιρρήγνυται τὰ ὡὰ) πρόσεισι, καὶ γνωρίσασα τὸν ἑαυτῆς ἐκάστη θησαυρόν, ὥς οὐδεὶς χρυσίου θήκην ἄνθρωπος, ἀσμένως ἀνοίγει καὶ προθύμως. τῶν δὲ κροκοδείλων τὰ μὲν ἄλλα παραπλήσια, τῆς δὲ χώρας ὁ στοχασμὸς ἐπίνοιαν ἀνθρώπῳ τῆς αἰτίας οὐ δίδωσιν οὐδὲ συλλογισμόν· ὅθεν οὗ φασι λογικὴν ἀλλὰ μαντικὴν εἶναι τὴν παρὰ τούτου τοῦ θηρίου πρόγνωσιν· οὔτε γὰρ πλεόν οὔτ' ἔλαττον ἐκβᾶς' ἀλλ' ὅσον εἰς ὥραν ἔτους ὁ Νεῖλος αὐξηθεὶς ἐπικλύσει καὶ ἀποκρύψει τῆς γῆς, ἐκεῖ τὰ ὡὰ τίθησιν· ὥστε τὸν ἐντυχόντα τῶν γεωργῶν αὐτόν <τε> γινώσκειν ἐτέροις τε φράζειν, ὅποσον αὐτοῖς ὁ ποταμὸς πρόεισιν· οὕτω συνεμετρήσατο, μὴ βρεχομένων αὐτὸς βρεχόμενος ἐπώαζῃ· ἐκλεπισθέντων δὲ τῶν σκύμνων, ὃς ἂν εὐθὺς ἀναδύς μὴ λάβῃ τι τῶν προστυχόντων, ἢ μυῖαν ἢ σέριφον ἢ γῆς ἔντερον ἢ κάρφος ἢ βοτάνην, τῷ στόματι, διασπαράξασα τοῦτον ἢ μήτηρ ἀπέκτεινε δακοῦσα· τὰ δὲ θυμοειδῆ καὶ δραστήρια στέργει καὶ περιέπει, καθάπερ οἱ σοφώτατοι τῶν ἀνθρώπων ἀξιοῦσι, κρίσει τὸ φιλεῖν ἀπαθεῖ νέμουςα. καὶ μὴν αἱ φῶκαι τίκτουσι μὲν ἐν τῷ ξηρῷ, κατὰ μικρὸν δὲ προάγουσαι τὰ σκυμνία γεύουσι τῆς θαλάττης καὶ ταχὺ πάλιν ἐξάγουσι· καὶ τοῦτο πολλάκις ποιοῦσιν ἐν μέρει, μέχρι ἂν οὕτως ἐπιζόμενα θαρρήσῃ καὶ στέρξῃ τὴν ἔναλον δίαιταν. οἱ δὲ βάτραχοι περὶ τὰς ὀχείας ἀνακλήσεσι χρῶνται, τὴν λεγομένην ποιοῦντες ὀλολυγὸνα, φωνὴν ἐρωτικὴν καὶ γαμήλιον οὔσαν· ὅταν δὲ τὴν θήλειαν οὕτως ὁ ἄρρην προσαγάγῃται, κοινῇ τὴν νύκτα περιμένουσιν· ἐν ὑγρῷ μὲν γὰρ οὐ δύνανται, μεθ' ἡμέραν δὲ δεδίασιν ἐπὶ γῆς μίγνυσθαι· γενομένου δὲ σκότους, ἀδεῶς συμπλέκονται προϊόντες ἄλλως δὲ λαμπρύνουσι τὴν φωνήν, ὑετὸν προσδεχόμενοι· καὶ τοῦτο σημεῖον ἐν τοῖς βεβαιωτάτοις ἐστίν. Ἄλλ' οἷον, ὧ φίλε Πόσειδον, ὀλίγου πάθος ὥς ἄτοπον πέπονθα καὶ καταγέλαστον, εἴ με διατρίβοντα περὶ φώκας καὶ βατράχους τὸ σοφώτατον καὶ θεοφιλέστατον ἐξέφυγε καὶ παρήλθε τῶν ἐνάλων. ποίας γὰρ ἀηδόνας ἄξιον τῷ φιλομούσῳ τῆς ἀλκυόνος ἢ τῷ φιλοτέκνῳ χελιδόνας ἢ τῷ φιλάνδρῳ πελειάδας ἢ τῷ τεχνικῷ παραβάλλειν μελίττας; τίνος δὲ γενέσεις καὶ τόκους καὶ ὠδῖνας ὁ θεὸς οὕτως ἐτίμησε; τὰς μὲν γὰρ Λητοῦς γονὰς μίαν ἐδραστεισαν ὑποδέξασθαι νῆσον ἱστοροῦσι, τῇ δ' ἀλκυόνη τικτούσῃ περὶ τροπὰς πᾶσαν ἴστησι θάλασσαν ἀκύμονα καὶ ἀσάλευτον. ὅθεν οὐδὲν ἔστι ζῶον ἄλλο, ὃ <μᾶλλον> φιλοῦσιν ἄνθρωποι· δι' ἣν ἐπτά μὲν ἡμέρας ἐπτά δὲ νύκτας ἐν ἀκμῇ χειμῶνος ἀδεῶς πλέουσι, τῆς κατὰ γῆν πορείας τηνικαῦτα τὴν διὰ τῆς θαλάσσης ἀσφαλεστέραν ἔχοντες. εἰ δὲ δεῖ καὶ περὶ ἐκάστης τῶν ἀρετῶν ἃς ἔχει βραχέα φάναι, φίλανδρος μὲν οὕτως ἐστίν, ὥστε μὴ καθ' ἓνα καιρὸν ἀλλὰ δι' ἔτους συνεῖναι καὶ προσδέχεσθαι τὴν τοῦ ἄρρενος ὁμιλίαν, οὐ διὰ τὸ ἀκόλαστον (ἄλλω γὰρ οὐ μίγνυται τὸ παράπαν) ἀλλ' ὑπ' εὐνοίας ὥσπερ γυνὴ γαμετὴ καὶ φιλοφροσύνης· ὅταν δὲ διὰ

γῆρας ἀσθενῆς ὁ ἄρρην γένηται συνέπεσθαι καὶ βαρὺς, ὑπολαβοῦσα γηροφορεῖ καὶ γηροτροφεῖ, μηδαμοῦ προῖεμένη μηδὲ καταλείπουσα χωρὶς, ἀλλὰ τοῖς ὤμοις ἐκείνον ἀναθεμένη καὶ κομίζει πανταχόσε καὶ θεραπεύει καὶ σύνεστιν ἄχρι τελευτῆς. τῷ δὲ φιλοτέκνῳ καὶ πεφροντικότη σωτηρίας τῶν γεννωμένων συναισθανομένη κύουσαν ἑαυτὴν τάχιστα τρέπεται πρὸς ἐργασίαν τῆς νεοττιᾶς, οὐ φύρουσα πηλὸν οὐδὲ προσερείδουσα τοίχοις καὶ ὀρόφοις ὥσπερ αἱ χελιδόνες, οὐδὲ χρωμένη πολλοῖς τοῦ σώματος ἐνεργοῖς μέρεσιν, ὥσπερ τῆς μελίττης ἐνδυομένης τῷ σώματι <καὶ> τὸ κηρίον ἀνοιγούσης ὁμοῦ ψαύοντες <οἱ ἐξ πόδες> εἰς <ἐξ> ἄγωνα τὸ πᾶν ἀγγεῖα διαιροῦσιν· ἢ δ' ἄλκυων ἐν ὄργανον ἀπλοῦν ἐν ὄπλον ἐν ἐργαλεῖον ἔχουσα, τὸ στόμα, καὶ μηδὲν ἄλλο τοῦ φιλοπόνου καὶ φιλοτέχνου συνεργόν, οἷα μηχανᾶται καὶ δημιουργεῖ χαλεπὸν ἐστὶ πεισθῆναι μὴ καταμαθόντας ὅψει τὸ πλαττόμενον ὑπ' αὐτῆς μᾶλλον δὲ ναυπηγούμενον, σχημάτων πολλῶν μόνον ἀπερίτρεπτον καὶ ἀβάπτιστον· συλλέξασα γὰρ τὰς τῆς βελόνης ἀκίδας συντίθησι καὶ συνδεῖ πρὸς ἀλλήλας ἐγκαταπλέκουσα τὰς μὲν εὐθείας τὰς δὲ πλαγίας, ὥσπερ ἐπὶ στήμονι κρόκην ἐμβάλλουσα, προσχρωμένη καμπαῖς καὶ περιαγωγαῖς δι' ἀλλήλων, ὥστε διαρμόσαι καὶ γενέσθαι στρογγύλον ἐνήρεμον προμήκει τῷ σχήματι, ἀλιευτικῶ κύρτῳ παραπλήσιον. ὅταν δὲ συντελέσῃ, φέρουσα παρέθηκε παρὰ τὸ κλύσμα τοῦ κύματος, ὅπου προσπίπτουσα μαλακῶς ἢ θάλασσα τὸ μὲν οὐ καλῶς ἀραρὸς ἐδίδαξεν ἀκέσασθαι καὶ καταπυκνῶσαι χαλῶμενον ὀρῶσαν ὑπὸ τῆς πληγῆς· τὰ δ' ἡρμοσμένα κατασφίγγει καὶ πῆγνυσιν, ὥστε καὶ λίθῳ καὶ σιδήρῳ δυσδιάλυτον εἶναι καὶ δύστρωτον. οὐδενὸς δ' ἦσσαν ἀξιοθαύμαστον ἐστὶν ἢ τε συμμετρία τό τε σχῆμα τῆς τοῦ ἀγγείου κοιλότητος· πεποιήται γὰρ αὐτὴν ἐκείνην μόνην ἐνδυομένην δέχεσθαι τοῖς δ' ἄλλοις τυφλὸν εἶναι πάντη καὶ κρύφιον, ὥστε παριέναι μηδὲν εἶσω μηδὲ τῆς θαλάττης. οἶμαι μὲν οὖν μηδὲν ὑμῶν ἀθέατον εἶναι τῆς νεοττιᾶς· ἐμοὶ δὲ πολλάκις ἰδόντι καὶ θιγόντι παρίσταται λέγειν καὶ ᾄδειν (ζ 162) 'Δήλω δὴ ποτε τοῖον Ἀπόλλωνος παρὰ ναῶν' τὸν κεράτινον βωμὸν εἶδον ἐν τοῖς ἑπτὰ καλουμένοις θεάμασιν ὑμνούμενον, ὅτι μήτε κόλλης δεόμενος μήτε τινὸς ἄλλου δεσμοῦ διὰ μόνων τῶν δεξιῶν συμπέπηγε καὶ συνήρμοσται κεράτων. ἴλεως δ' ὁ θεὸς εἴη ... καὶ πρὸς τι μουσικὸν ὄντα καὶ νησιώτην, ὑμνουμένης τῆς πελαγίου σειρήνος εὐμενῶς <δέχεσθαι> καὶ καταγελαῖν τῶν ἐρωτημάτων ἐκείνων, ἃ σκώπτοντες ἐρωτῶσιν οὗτοι, δια τι... Ἀπολλων συθ... οὐδὲ τριγλοβο...δὴ γινώσκοντα ... Ἀφροδίτην ὁμου... κατὰ θάλατταν ποιουμένην αὐτῆς ἱερὰ καὶ ἀδελφὰ καὶ μηδενὶ φονευομένῳ χαίρουσαν. ἐν δὲ Λέπτει τοὺς ἱερεῖς τοῦ Ποσειδῶνος οὐδὲν ἔναλον τὸ παράπαν ἐσθίοντας, τρίγλαν δὲ τοὺς ἐν Ἐλευσίνι μύστας σεβομένους ἴστε, καὶ τῆς Ἥρας ἐν Ἀργεὶ τὴν ἱέρειαν ἀπεχομένην ἐπὶ τιμῇ τοῦ ζώου· τὸν γὰρ θαλάττιον λαγῶν, ὃς ἐστὶν ἀνθρώπῳ θανάσιμος, κτείνουσιν αἱ τρίγλαι μάλιστα καὶ καταναλίσκουσι· διὸ ταύτην ὡς φιλάνθρωπα καὶ σωτήρια ζῶα τὴν ἄδειαν ἔχουσι. Καὶ μὴν Ἀρτέμιδος γε Δικτύννης Δελφίνιου τ' Ἀπόλλωνος ἱερὰ καὶ βωμοὶ παρὰ πολλοῖς εἰσιν Ἑλλήνων· ὃν δ' αὐτὸς ἑαυτῷ τόπον ἐξαίρετον ὁ θεὸς πεποίηται, ... Κρητῶν ἀπογόνους <ἀπ> οἰκοῦντας ἡγεμόνι δελφίνι χρησαμένους· οὐ γὰρ ὁ θεὸς προενήχετο τοῦ στόλου μεταβαλὼν τὸ εἶδος, ὡς οἱ μυθογράφοι λέγουσιν, ἀλλὰ δελφίνα πέμψας τοῖς ἀνδράσιν ἰθύνοντα τὸν πλοῦν κατήγαγεν εἰς Κίρραν. ἱστοροῦσι δὲ καὶ τοὺς πεμφθέντας εἰς Σινώπην ὑπὸ Πτολεμαίου τοῦ Σωτῆρος ἐπὶ τὴν Σαράπιδος κομιδὴν, <Σωτέλη> καὶ Διονύσιον, ἀπωσθέντας ἀνέμῳ βιαίῳ κομίζεσθαι παρὰ γνώμην ὑπὲρ Μαλέαν, ἐν δεξιᾷ Πελοπόννησον ἔχοντας, εἶτα ῥεμβομένους καὶ δυσθυμοῦντας αὐτοὺς προφανέντα δελφίνα πρῶραθεν ὥσπερ ἐκκαλεῖσθαι καθηγούμενον εἰς τὰ ναύλοχα καὶ σάλους μαλακοὺς ἔχοντα τῆς χώρας καταμένειν ἀσφαλεῖς, ἄχρις οὗ τοῦτον τὸν τρόπον ἄγων καὶ παραπέμπων τὸ πλοῖον εἰς Κίρραν κατέστησεν. ὅθεν ἀναβατήριον θύσαντες ἔγνωσαν ὅτι δεῖ дуεῖν ἀγαλμάτων τὸ μὲν τοῦ Πλούτωνος ἀνελέσθαι καὶ κομίζειν τὸ δὲ τῆς Κόρης ἀπομάξασθαι καὶ καταλιπεῖν. εἰκὸς μὲν οὖν ἦν καὶ τὸ φιλόμουσον ἀγαπᾶν τοῦ θηρίου τὸν θεόν· ᾧ καὶ Πίνδαρος ἀπεικάζων

ἐαυτὸν ἐρεθίζεσθαί φησιν (fr. 235 = Appendix 140b 69) ‘ <ἀλί> ου δελφίνος ὑπόκρισιν· τὸν μὲν ἀκύμονος ἐν πόντου πελάγει αὐλῶν ἐκίνης’ ἐρατὸν μέλος· ἀλλὰ μᾶλλον ἔοικε τὸ φιλάνθρωπον αὐτοῦ θεοφιλὲς εἶναι· μόνος γὰρ ἄνθρωπον ἀσπάζεται, καθ’ ὃ ἄνθρωπός ἐστι. τῶν δὲ χερσαίων τὰ μὲν οὐδένα τὰ δ’ ἡμερώτατα μόνους περιέπει τοὺς τρέφοντας ὑπὸ χρείας, καὶ τοὺς συνήθεις ὁ κύων ὁ ἵππος ὁ ἐλέφας· αἱ δὲ χελιδόνες ὅσων μὲν δέονται τυγχάνουσιν εἰσοικισάμεναι, σκιᾶς καὶ ἀναγκαΐας ἀσφαλείας, φεύγουσι δὲ καὶ φοβοῦνται τὸν ἄνθρωπον ὥσπερ θηρίον. τῷ δὲ δελφίνι παρὰ πάντα καὶ μόνῳ τὸ ζητούμενον ὑπὸ τῶν ἀρίστων φιλοσόφων ἐκεῖνο, τὸ φιλεῖν ἄνευ χρείας, φύσει πρὸς ἀνθρώπους ὑπάρχει. μηδενὸς γὰρ εἰς μηδὲν ἀνθρώπου δεόμενος πᾶσιν εὐμενὴς τε φίλος ἐστὶ καὶ βεβοήθηκε πολλοῖς. ὧν τὰ μὲν Ἀρίωνος οὐδεὶς ἄγνοεῖ, περιβόητα γὰρ ἐστὶν· Ἡσιόδου δὲ κατὰ καιρὸν αὐτὸς ἡμᾶς, ὦ φίλε, ἀνέμνησας, ‘ἀτὰρ οὐ τέλος ἵκεο μύθων’ (I 56). ἔδει δὲ τὸν κύν’ αἰτιασάμενον μὴ παραλιπεῖν τοὺς δελφίνας· τυφλὸν γὰρ ἦν τὸ μήνυμα τοῦ κυνός, ὑλακτοῦντος καὶ μετὰ βοῆς ἐπιφερομένου τοῖς φονεῦσιν, <εἰ μὴ τὸν νεκρὸν> περὶ τὸ Νέμειον θαλάσση διαφερόμενον ἀράμενοι δελφίνες, ἕτεροι παρ’ ἐτέρων ἐκδεχόμενοι προθύμως, εἰς τὸ Ῥίον ἐκθέντες ἔδειξαν ἐσφαγμένον. Ἐναλὸν δὲ τὸν Αἰολέα Μυρσίλος ὁ Λέσβιος (FHG IV 459 fr. 12) ἱστορεῖ, τῆς Σμινθέως ἐρῶντα θυγατρὸς ῥιφείσης κατὰ χρησμόν τῆς Ἀμφιτρίτης ὑπὸ τῶν Πενθιλιδῶν, καὶ αὐτὸν ἐξαλόμενον εἰς τὴν θάλασσαν ὑπὸ δελφίνος σῶον ἐξενεχθῆναι πρὸς τὴν Λέσβον. ἡ δὲ πρὸς τὸν Ἰασέα παῖδα τοῦ δελφίνος εὖνοια καὶ φιλία δι’ ὑπερβολὴν ἔρωσ ἔδοξε· συνέπαιζε γὰρ αὐτῷ καὶ συνενήχετο καθ’ ἡμέραν καὶ παρεῖχεν ἐν χρῶ ψαυόμενος· ἔπειτα περιβαίνοντος οὐκ ἔφευγεν, ἀλλ’ ἔφερε χαίρων, πρὸς ὃ ἔκαμπε κλίνων, ὁμοῦ πάντων Ἰασέων ἐκάστοτε συντρεχόντων ἐπὶ τὴν θάλατταν. ὄμβρου δὲ ποτε πολλοῦ μετὰ χαλάζης ἐπιπεσόντος ὁ μὲν παῖς ἀπορρυεὶς ἐξέλιπεν, ὁ δὲ δελφὶν ὑπολαβὼν ἅμα τῷ νεκρῷ συνεξέωσεν αὐτὸς ἐαυτὸν ἐπὶ τὴν γῆν καὶ οὐκ ἀπέστη τοῦ σώματος, ἕως ἀπέθανε, δικαιώσας μετασχεῖν ἧς συναίτιος ἔδοξε γεγονέναι τελευτῆς. καὶ τοῦ πάθους ἐπίσημον Ἰασεῦσι τὸ χάραγμα τοῦ νομίσματος ἐστὶ, παῖς ὑπὲρ δελφίνος ὀχούμενος. ἐκ δὲ τούτου καὶ τὰ περὶ Κοίρανον ὄντα μυθώδη πίστιν ἔσχε. Πάριος γὰρ ὧν τὸ γένος ἐν Βυζαντίῳ δελφίνων βόλον, ἐνσχεθέντων σαγήνη καὶ κινδυνευόντων κατακοπῆναι, πριάμενος μεθῆκε πάντας ὀλίγῳ δ’ ὕστερον ἔπλει πεντηκόντορον ἔχων, ὡς φασι, ναῦν ληστῶν ἄνδρας ἄγουσαν <πεντήκοντα>· ἐν δὲ τῷ μεταξὺ Νάξου καὶ Πάρου πορθμῷ τῆς νεῶς ἀνατραπείσης καὶ τῶν ἄλλων διαφθαρέντων, ἐκεῖνον λέγουσι, δελφίνος ὑποδραμόντος αὐτῷ καὶ ἀνακουφίζοντος, ἐξενεχθῆναι τῆς Σικύνθου κατὰ σπήλαιον, ὃ δείκνυται μέχρι νῦν καὶ καλεῖται Κοιράνειον· ἐπὶ τούτῳ δὲ λέγεται ποιῆσαι τὸν Ἀρχίλοχον (fr. 117 D.) ‘πεντήκοντ’ ἀνδρῶν λίπε Κοίρανον ἥπιος Ποσειδῶν.’ ἐπεὶ δ’ ὕστερον ἀποθανόντος αὐτοῦ τὸ σῶμα πλησίον τῆς θαλάττης οἱ προσήκοντες ἔκαιον, ἐπεφαίνοντο πολλοὶ δελφῖνες παρὰ τὸν αἰγιαλόν, ὥσπερ ἐπιδεικνύντες ἑαυτοὺς ἦκοντας ἐπὶ τὰς ταφάς, καὶ παραμείναντες ἄχρις οὗ συνετελέσθησαν. ἡ δ’ Ὀδυσσεὺς ἀσπὶς ὅτι μὲν ἐπίσημον εἶχε δελφίνα καὶ Στησίχορος (fr. 70) ἱστόρηκεν· ἐξ ἧς δ’ αἰτίας, Ζακύνθιοι διαμνημονεύουσιν, ὡς Κριθεὺς μαρτυρεῖ· νήπιος γὰρ ὧν ὁ Τηλέμαχος, ὡς φασιν, εἰς ἀγχιβαθὲς τῆς θαλάττης ὀλισθὼν ἐσώθη δελφίνων ὑπολαβόντων καὶ ἀνανηξαμένων· ὅθεν ἐποίησατο γλυφὴν τῇ σφραγίδι καὶ τῆς ἀσπίδος κόσμον ὁ πατήρ ἀμειβόμενος τὸ ζῶον. ἀλλ’ ἐπεὶ προειπὼν ὡς οὐδὲ μῦθον ὑμῖν ἐρῶ, καὶ αὐτὸς οὐκ οἶδ’ ὅπως πρὸς τοῖς δελφῖσιν ἔλαθον πορρωτέρῳ τοῦ πιθανοῦ συνεξοκείλας εἰς τὸν Ὀδυσσεά καὶ Κοίρανον, ἐπιτίθημι δίκην ἐμαυτῷ· παύομαι γὰρ ἤδη λέγων.

985 C ΑΡΙΣΤ Ὡς ἐξεστὶν οὗν ὑμῖν, ὦ ἄνδρες δικασταί, τὴν ψῆφον φέρειν.

985 C ΣΩΚΛ Ἀλλ’ ἡμῖν γε πάλαι τὸ τοῦ Σοφοκλέους (fr. 783) δεδογμένον ἐστίν· ‘εὗ γὰρ καὶ διχοστατῶν λόγος σύγκολλά τ’ ἀμφοῖν ἐς μέσον τεκταίνεται.’ ταυτὶ γάρ, ἃ πρὸς ἀλλήλους εἰρήκατε,

συνθέντες εἰς ταῦτόν ἀμφότεροι καλῶς ἀγωνιεῖσθε κοινῇ πρὸς τοὺς τὰ ζῶα λόγου καὶ συνέσεως ἀποστεροῦντας.